Judikatūras krājums

VISPĀRĒJĀS TIESAS SPRIEDUMS (ceturtā palāta paplašinātā sastāvā)

2022. gada 9. novembrī *

Konkurence – Aizliegtas vienošanās – Stiegrojuma apaļtērauda tirgus – Lēmums, ar kuru ir konstatēts EOTKL 65. panta pārkāpums pēc EOTK līguma darbības beigām, pamatojoties uz Regulu (EK) Nr. 1/2003 – Cenu noteikšana – Ražošanas un pārdošanas ierobežošana un kontrole – Lēmums, kas pieņemts pēc agrāku lēmumu atcelšanas – Jaunas uzklausīšanas rīkošana dalībvalstu konkurences iestāžu klātbūtnē – Tiesības uz aizstāvību – Labas pārvaldības princips – Saprātīgs termiņš – Pienākums norādīt pamatojumu – Samērīgums – Princips *non bis in idem* – Iebilde par prettiesiskumu – Pierādījums par dalību aizliegtā vienošanās – Atbildību pastiprinoši apstākļi – Recidīvs – Atbildību mīkstinoši apstākļi – Vienlīdzīga attieksme – Neierobežota kompetence

Lietā T-667/19

Ferriere Nord SpA, Osopo [*Osoppo*] (Itālija), ko pārstāv *W. Viscardini*, *G. Donà* un *B. Comparini*, advokāti,

prasītāja,

pret

Eiropas Komisiju, ko pārstāv *P. Rossi*, *G. Conte* un *C. Sjödin*, pārstāvji, kuriem palīdz *M. Moretto*, advokāts,

atbildētāja,

ko atbalsta

Eiropas Savienības Padome, ko pārstāv *O. Segnana* un *E. Ambrosini*, pārstāvji,

persona, kas iestājusies lietā,

par prasību, kas ir pamatota ar LESD 263. pantu un ar ko tiek lūgts – galvenokārt – atcelt Komisijas Lēmumu C(2019) 4969 final (2019. gada 4. jūlijs) par EOTK līguma 65. panta pārkāpumu (lieta AT.37956 – stiegrojuma apaļtērauds) un – pakārtoti – atcelt prasītājai uzlikto naudas sodu vai samazināt tā apmēru,

VISPĀRĒJĀ TIESA (ceturtā palāta paplašinātā sastāvā)

* Tiesvedības valoda – itāļu.

apspriedes laikā šādā sastāvā: priekšsēdētājs S. Žervazonī [*S. Gervasoni*], tiesneši L. Madise [*L. Madise*], P. Niuls [*P. Nihoul*] (referents), R. Frendo [*R. Frendo*] un H. Martins i Peress de Nanklaress [*J. Martín y Pérez de Nanclares*],

sekretārs: H. Palasio Gonsaless [*J. Palacio González*], galvenais administrators,

ņemot vērā tiesvedības rakstveida daļu un 2021. gada 4. jūnija tiesas sēdi,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums [1]

I. Tiesvedības priekšvēsture

1 Prasītāja *Ferriere Nord SpA* ir saskaņā ar Itālijas tiesībām dibināta sabiedrība, kas kopš 1992. gada aprīļa darbojas stiegrojuma apaļtērauda nozarē.

A. Komisijas pirmais lēmums (2002. gads)

2 No 2000. gada oktobra līdz decembrim Eiropas Kopienu Komisija saskaņā ar EOTKL 47. pantu veica pārbaudes Itālijas uzņēmumos, kas ražo stiegrojuma apaļtēraudu, tostarp prasītājas uzņēmumā, un *Federazione Imprese Siderurgiche Italiane* (Itālijas melnās metalurģijas uzņēmumu apvienība, turpmāk tekstā – "*Federacciai*"). Piemērojot šo tiesību normu, tā tiem nosūtīja arī informācijas pieprasījumus.

3 2002. gada 26. martā Komisija uzsāka EOTKL 65. panta piemērošanas procedūru un izvirzīja iebildumus saskaņā ar EOTKL 36. pantu (turpmāk tekstā – "paziņojums par iebildumiem"), kuri tika paziņoti tostarp prasītājai. Uz paziņojumu par iebildumiem tā atbildēja 2002. gada 31. maijā.

4 Administratīvā procesa dalībnieki tika uzklausīti 2002. gada 13. jūnijā.

5 2002. gada 12. augustā Komisija nosūtīja tiem pašiem adresātiem papildu iebildumus (turpmāk tekstā – "paziņojums par papildu iebildumiem"), pamatojoties uz Padomes Regulas Nr. 17 (1962. gada 6. februāris), pirmā regula par [EKL 81. un 82.] panta īstenošanu (OV 1962, 13, 204. lpp.), 19. panta 1. punktu. Tajos tā izskaidroja savu nostāju attiecībā uz procedūras turpināšanu pēc EOTK līguma darbības beigām 2002. gada 23. jūlijā. Prasītāja atbildēja uz paziņojumu par papildu iebildumiem 2002. gada 20. septembrī.

6 Administratīvā procesa dalībnieku jauna uzklausīšana dalībvalstu konkurences iestāžu klātbūtnē notika 2002. gada 30. septembrī. Tā attiecās uz paziņojuma par papildu iebildumiem priekšmetu, proti, EOTK līguma darbības izbeigšanās juridiskajām sekām attiecībā uz procesa turpināšanu.

7 Administratīvā procesa noslēgumā Komisija pieņēma Lēmumu C(2002) 5087, galīgā redakcija (2002. gada 17. decembris), par EOTK līguma 65. panta piemērošanas procedūru (COMP/37.956 – Stiegrojuma apaļtērauds) (turpmāk tekstā – "2002. gada lēmums"), kura adresāti ir *Federacciai* un vēl astoņi uzņēmumi, tostarp prasītāja. Tajā tā konstatēja, ka laikposmā

[1] Ietverti tikai tie šī sprieduma punkti, kuru publicēšanu Vispārējā tiesa uzskata par lietderīgu.

no 1989. gada decembra līdz 2000. gada jūlijam uzņēmumi ir īstenojuši vienotu, sarežģītu un ilgstošu tādu aizliegtu vienošanos Itālijas stiegrojuma apaļtērauda stieņos vai ruļļos (turpmāk tekstā – "stiegrojuma apaļtērauds") tirgū, kuras mērķis vai sekas bija noteikt cenas un ierobežot vai kontrolēt ražošanu vai pārdošanu, kas ir pretrunā EOTKL 65. panta 1. punktam.

8 Attiecībā uz prasītājas dalību pārkāpumā Komisija norādīja, ka tā ir notikusi no 1993. gada 1. aprīļa līdz 2000. gada 4. jūlijam. Tādēļ tā prasītājai uzlika naudas sodu 3,57 miljonu EUR apmērā. Šī summa ietvēra naudas soda 20 % samazinājumu prasītājai, piemērojot Komisijas Paziņojumā par atbrīvojumu no naudas soda un tā apmēra samazināšanu karteļu gadījumos (OV 1996, C 207, 4. lpp.; turpmāk tekstā – "paziņojums par sadarbību") D punkta 1. apakšpunktu, kurā ir paredzēta iespēja samazināt naudas soda apmēru, kas būtu jāmaksā tiem uzņēmumiem, kuri pirms paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanas sadarbojas ar Komisiju, sniedzot tai informāciju, dokumentus vai citus pierādījumus, kas palīdz apstiprināt izdarītā pārkāpuma esamību.

9 2003. gada 10. martā prasītāja cēla prasību Vispārējā tiesā par 2002. gada lēmumu. Vispārējā tiesa atcēla minēto lēmumu attiecībā uz prasītāju (spriedums, 2007. gada 25. oktobris, *Ferriere Nord* /Komisija, T-94/03, nav publicēts, EU:T:2007:320) un attiecībā uz citiem uzņēmumiem – [minētā lēmuma] adresātiem –, jo izmantotais juridiskais pamats, proti, EOTK līguma 65. panta 4. un 5. punkts, lēmuma pieņemšanas brīdī vairs nebija spēkā. Šī iemesla dēļ Komisijai nebija kompetences, pamatojoties uz šīm tiesību normām, konstatēt un sodīt par EOTKL 65. panta 1. punkta pārkāpumu pēc EOTK līguma darbības beigām. Pārējos šī lēmuma aspektus Vispārējā tiesa neizvērtēja.

10 2002. gada lēmums attiecībā uz *Federacciai*, kura neiesniedza apelācijas sūdzību Vispārējā tiesā, kļuva galīgs.

B. Komisijas otrais lēmums (2009. gads)

11 Ar 2008. gada 30. jūnija vēstuli Komisija informēja prasītāju un citus attiecīgos uzņēmumus par savu nodomu atkārtoti pieņemt lēmumu, koriģējot izmantoto juridisko pamatu. Turklāt tā precizēja, ka minētais lēmums tiks balstīts uz paziņojumā par iebildumiem un paziņojumā par papildu iebildumiem sniegtajiem pierādījumiem. Pēc Komisijas uzaicinājuma prasītāja 2008. gada 1. augustā iesniedza rakstveida apsvērumus.

12 2008. gada 24. jūlijā un 25. septembrī, pēc tam 2009. gada 13. martā, 30. jūnijā un 27. augustā Komisija pa faksu lūdza prasītājai sniegt informāciju par uzņēmuma akcionāriem un finansiālo stāvokli. Prasītāja uz šiem informācijas pieprasījumiem atbildēja attiecīgi ar 2008. gada 1. augusta un 1. oktobra, pēc tam – 2009. gada 18. marta, 1. jūlija un 8. septembra elektroniskā pasta vēstulēm.

13 2009. gada 30. septembrī Komisija pieņēma Lēmumu C(2009) 7492, galīgā redakcija, par EOTK līguma 65. panta piemērošanas procedūru (Lieta COMP/37.956 – Stiegrojuma apaļtērauds, atkārtota pieņemšana), kura adresāti ir tie paši uzņēmumi, kas bija 2002. gada lēmumā, tostarp prasītāja. Šis lēmums tika pieņemts, pamatojoties uz EK līguma un Padomes Regulas (EK) Nr. 1/2003 (2002. gada 16. decembris) par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti [LESD 101.] un [102. pantā] (OV 2003, L 1, 1. lpp.), procesuālajiem noteikumiem. Tas balstījās uz paziņojumā par iebildumiem un paziņojumā par papildu iebildumiem minētajiem pierādījumiem un būtībā tajā bija pārņemts 2002. gada lēmuma saturs un secinājumi. It īpaši prasītājai uzliktā naudas soda apmērs 3,57 miljonu EUR apmērā palika nemainīgs.

14 2009. gada 8. decembrī Komisija pieņēma lēmumu par grozījumiem, tā pielikumā iekļaujot tabulas, kurās bija atspoguļotas cenu izmaiņas, kuras netika ietvertas tās 2009. gada 30. septembra lēmumā, un labojot numurētās atsauces uz šīm tabulām astoņās zemsvītras piezīmēs.

15 2010. gada 19. februārī prasītāja cēla prasību Vispārējā tiesā par Komisijas 2009. gada 30. septembra lēmumu, kurā ir izdarīti grozījumi (turpmāk tekstā – "2009. gada lēmums"). 2014. gada 9. decembrī Vispārējā tiesa samazināja prasītājai uzliktā naudas soda apmēru līdz 3,42144 miljoniem EUR, pamatojoties uz to, ka prasītāja trīs gadu laikā nepiedalījās aizliegtās vienošanās daļā, kas attiecās uz ražošanas vai pārdošanas ierobežošanu vai kontroli, un pārējā daļā prasību noraidīja (spriedums, 2014. gada 9. decembris, *Ferriere Nord*/Komisija, T-90/10, nav publicēts, EU:T:2014:1035). Vispārējā tiesa daļēji atcēla 2009. gada lēmumu attiecībā uz kādu citu no tā adresātiem, samazināja uzliktā naudas soda apmēru diviem citiem tā adresātiem un noraidīja pārējos izvirzītos prasījumus.

16 2015. gada 20. februārī prasītāja iesniedza apelācijas sūdzību par 2014. gada 9. decembra spriedumu *Ferriere Nord*/Komisija (T-90/10, nav publicēts, EU:T:2014:1035). Ar 2017. gada 21. septembra spriedumu *Ferriere Nord*/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716), Tiesa atcēla minēto Vispārējās tiesas spriedumu, kā arī 2009. gada lēmumu tostarp attiecībā uz prasītāju.

17 2017. gada 21. septembra spriedumā *Ferriere Nord*/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716) Tiesa nosprieda, ka tad, ja lēmums ir pieņemts, pamatojoties uz Regulu Nr. 1/2003, procesam, kura beigās tiek pieņemts šis lēmums, ir jāatbilst šajā regulā, kā arī Komisijas Regulā (EK) Nr. 773/2004 (2004. gada 7. aprīlis) par lietas izskatīšanu saskaņā ar [LESD 101.] un [102.] pantu, ko vada Komisija (OV 2004, L 123, 18. lpp.), paredzētajiem procesuālajiem noteikumiem, pat ja šis process ir sācies pirms šo noteikumu stāšanās spēkā.

18 Tiesa konstatēja, ka šajā lietā 2002. gada 13. jūnijā veiktā uzklausīšana, kas ir vienīgā, kas attiecās uz lietas būtību, nevar tikt uzskatīta par atbilstošu procesuālajām prasībām attiecībā uz lēmuma pieņemšanu, pamatojoties uz Regulu Nr. 1/2003, jo tajā nepiedalījās dalībvalstu konkurences iestādes.

19 Tiesa secināja, ka Vispārējā tiesa ir pieļāvusi tiesību kļūdu, nospriežot, ka Komisijai pirms 2009. gada lēmuma pieņemšanas nebija pienākuma rīkot jaunu uzklausīšanu, jo uzņēmumiem jau bija iespēja tikt mutiski uzklausītiem 2002. gada 13. jūnijā un 30. septembrī veiktās uzklausīšanas laikā.

20 2017. gada 21. septembra spriedumā *Ferriere Nord*/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716) Tiesa atgādināja par to, cik svarīgi pēc attiecīgo pušu lūguma ir rīkot uzklausīšanu, kurā ir aicinātas dalībvalstu konkurences iestādes, un šādas uzklausīšanas nerīkošana ir būtisku procedūras noteikumu pārkāpums.

21 Tiesa nosprieda, ka, tā kā šīs Regulā Nr. 773/2004 paredzētās tiesības netika ievērotas, uzņēmumam, kura tiesības tādējādi ir tikušas pārkāptas, nav jāpierāda, ka šis pārkāpums tam nelabvēlīgi varēja ietekmēt procedūras norisi un strīdīgā lēmuma saturu.

22 Tiesa atcēla arī citus Vispārējās tiesas 2014. gada 9. decembra spriedumus, kuros tika lemts par 2009. gada lēmuma tiesiskumu, kā arī šo lēmumu attiecībā uz pārējiem četriem uzņēmumiem šo pašu iemeslu dēļ. Savukārt 2009. gada lēmums kļuva galīgs attiecībā uz uzņēmumiem – [minētā lēmuma] adresātiem –, kuri nebija iesnieguši apelācijas sūdzību par minētajiem spriedumiem.

C. Komisijas trešais lēmums (2019. gads)

23 Ar 2017. gada 15. decembra vēstuli Komisija informēja prasītāju par savu nodomu atsākt administratīvo procesu un šajā ziņā organizēt jaunu minētā procesa dalībnieku uzklausīšanu dalībvalstu konkurences iestāžu klātbūtnē.

24 Ar 2018. gada 1. februāra vēstuli prasītāja sniedza apsvērumus, kuros tā apstrīdēja Komisijas pilnvaras atsākt administratīvo procesu un līdz ar to aicināja Komisiju atteikties no minētās atsākšanas.

25 2018. gada 23. aprīlī Komisija veica jaunu uzklausīšanu par procesa būtību dalībvalstu konkurences iestāžu, uzklausīšanas amatpersonas, prasītājas, kā arī trīs citu uzņēmumu – 2009. gada lēmuma adresātu – klātbūtnē.

26 Ar 2018. gada 19. novembra, kā arī 2019. gada 17. janvāra un 6. maija vēstulēm Komisija nosūtīja prasītājai trīs informācijas pieprasījumus par tās akcionāriem un par tās mantisko stāvokli. Prasītāja uz šiem informācijas pieprasījumiem atbildēja attiecīgi ar 2018. gada 10. decembra, kā arī 2019. gada 31. janvāra un 9. maija vēstulēm.

27 2019. gada 21. jūnijā prasītāja piedalījās sanāksmē ar Komisijas dienestiem, kuras laikā tie norādīja, ka ir nolēmuši ierosināt komisāru kolēģijai pieņemt jaunu lēmumu par sodu, bet, ņemot vērā objektīvi pagarināto termiņu, tie piedāvā piemērot ārkārtas atbildību mīkstinošu apstākli.

28 2019. gada 4. jūlijā Komisija pieņēma Lēmumu C(2019) 4969 final par procedūru saskaņā ar EOTK līguma 65. pantu (lieta AT.37956 – stiegrojuma apaļtērauds) (turpmāk tekstā – "apstrīdētais lēmums", kura adresāti ir pieci uzņēmumi, attiecībā uz kuriem 2009. gada lēmums tika atcelts, proti, ne tikai prasītāja, bet arī *Alfa Acciai SpA*, *Feralpi Holding SpA* (iepriekš – *Feralpi Siderurgica SpA* un *Federalpi Siderurgica SRL*), *Participazioni Industriali SpA* (iepriekš – *Riva Acciaio SpA*, pēc tam – *Riva Fire SpA*, turpmāk tekstā – "*Riva*"), kā arī *Valsabbia Investimenti SpA* un *Ferriera Valsabbia SpA*.

29 Apstrīdētajā lēmumā Komisija konstatēja to pašu pārkāpumu, kas bija 2009. gada lēmuma priekšmets, vienlaikus samazinot naudas sodus, kas uzlikti uzņēmumiem adresātiem, par 50 % procesa ilguma dēļ. Turklāt prasītājai tika piešķirts naudas soda papildu samazinājums par 6 %, jo noteiktā laikposmā tā nebija piedalījusies aizliegtās vienošanās daļā, kas attiecās uz ražošanas vai pārdošanas ierobežošanu vai kontroli. Ar apstrīdētā lēmuma 2. pantu tā uzlika prasītājai arī naudas sodu 2,237 miljonu EUR apmērā.

30 2019. gada 8. jūlijā prasītājai tika izsniegta nepilnīga apstrīdētā lēmuma kopija, kurā bija iekļautas tikai nepāra lappuses, un prasītāja par to paziņoja Komisijai 2019. gada 9. jūlija vēstulē.

31 2019. gada 18. jūlijā prasītājai tika paziņota apstrīdētā lēmuma pilna versija.

II. Tiesvedība un lietas dalībnieku prasījumi

32 Ar prasības pieteikumu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2019. gada 30. septembrī, prasītāja cēla šo prasību.

33 Ar dokumentu, kas Vispārējās tiesas kancelejā iesniegts 2020. gada 13. janvārī, Eiropas Savienības Padome lūdza atļauju iestāties lietā Komisijas prasījumu atbalstam. Ar 2020. gada 11. februāra lēmumu Vispārējās tiesas ceturtās palātas priekšsēdētājs atļāva šo iestāšanos lietā. Padome iesniedza iestāšanās rakstu un prasītāja iesniedza savus apsvērumus par to noteiktajā termiņā. Komisija nav sniegusi apsvērumus par šo iestāšanās rakstu.

34 Pēc ceturtās palātas priekšlikuma Vispārējā tiesa atbilstoši Reglamenta 28. pantam nolēma nodot lietu paplašinātam iztiesāšanas sastāvam.

35 Pēc tiesneša referenta priekšlikuma Vispārējā tiesa (ceturtā palāta paplašinātā sastāvā) nolēma uzsākt tiesvedības mutvārdu daļu un, veicot Reglamenta 89. pantā paredzētos procesa organizatoriskos pasākumus, uzdeva lietas dalībniekiem rakstveida jautājumus un lūdza tos iesniegt dokumentus. Lietas dalībnieki uz šiem jautājumiem un lūgumiem iesniegt dokumentus atbildēja noteiktajā termiņā.

36 2021. gada 4. jūnija tiesas sēdē tika uzklausīti lietas dalībnieku mutvārdu paskaidrojumi un to atbildes uz Vispārējās tiesas rakstveida un mutvārdu jautājumiem. Tiesas sēdē, atbildot uz Vispārējās tiesas jautājumu, prasītāja piekrita tam, ka prasības pieteikumā šīs prasības pamatojumam izvirzīto pamatu numerācija sprieduma taisīšanai tiek mainīta, un tas tika atzīmēts tiesas sēdes protokolā.

37 Prasītājas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– galvenokārt, atcelt apstrīdēto lēmumu, ciktāl tas attiecas uz prasītāju;

– pakārtoti, daļēji atcelt apstrīdēto lēmumu un samazināt tai uzliktā naudas soda apmēru;

– piespriest Komisijai un Padomei atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

38 Komisijas prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– noraidīt prasību;

– piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

39 Padomes prasījumi Vispārējai tiesai ir šādi:

– noraidīt prasību, ciktāl tā ir pamatota ar iebildi par Regulas Nr. 1/2003 25. panta prettiesiskumu;

– piespriest prasītājai atlīdzināt tiesāšanās izdevumus.

III. Juridiskais pamatojums

40 Prasības pamatojumam prasītāja izvirza deviņus pamatus, kurus var iedalīt divās grupās.

41 Pirmajā grupā ir seši pamati, kuri ir izvirzīti galvenokārt un kuru mērķis ir panākt apstrīdētā lēmuma atcelšanu:

– ar pirmo pamatu tiek apgalvots tiesību uz aizstāvību un procesuālo noteikumu pārkāpums 2018. gada 23. aprīlī veiktajā uzklausīšanā;

– ar otro pamatu tiek apgalvots prettiesisks Komisijas atteikums pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas pārbaudīt šī lēmuma saderību ar procesa saprātīga termiņa principu;

– ar trešo pamatu tiek apgalvots procesa saprātīga termiņa principa pārkāpums;

– ar ceturto pamatu tiek apgalvots pienākuma norādīt pamatojumu pārkāpums, pilnvaru pārsniegšana un samērīguma principa pārkāpums;

– ar piekto pamatu tiek apgalvots *non bis in idem* principa un tiesiskās drošības principa pārkāpums;

– ar sesto pamatu tiek apgalvots Regulas Nr. 1/2003 25. panta paredzētā noilguma regulējuma prettiesiskums.

42 Otrajā grupā ir pēdējie trīs pamati, kuri ir izvirzīti pakārtoti un kuru mērķis ir panākt apstrīdētā lēmuma daļēju atcelšanu un atbilstošu prasītājai uzliktā naudas soda apmēra samazinājumu:

– ar septīto pamatu tiek apgalvots pierādīšanas pienākuma un *in dubio pro reo* principa pārkāpums attiecībā uz prasītājai pārmesto rīcību;

– ar astoto pamatu tiek apgalvots naudas soda palielināšanas recidīva dēļ prettiesiskums;

– ar devīto pamatu tiek apgalvots vienlīdzīgas attieksmes principa pārkāpums attiecībā uz atbildību mīkstinošu apstākļu ņemšanu vērā un uz motīvu, kas pamato naudas soda samazināšanu, novēloto raksturu.

A. Par atcelšanas prasījumiem

[..]

2. Par otro pamatu – Komisijas prettiesisko atteikumu pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas pārbaudīt šī lēmuma saderību ar procesa saprātīga termiņa principu

[..]

a) Par pirmo iebildumu – tiesību kļūdu

199 Prasītāja apgalvo, ka Komisija esot pārkāpusi Hartas 41. pantu, atteikdamās pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas izvērtēt šī lēmuma pieņemšanas saderību ar saprātīga termiņa principu.

200 Šajā ziņā ir jānorāda – kā to norāda arī prasītāja –, ka Komisijai ir jāievēro Hartas 41. pantā minētais saprātīga termiņa princips (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 179. punkts, un 2012. gada 5. jūnijs, *Imperial Chemical Industries*/Komisija, T-214/06, EU:T:2012:275, 285. punkts).

201 Tādējādi šī termiņa izbeigšanās ir jāņem vērā, ja, izmantojot tai ar Savienības tiesībām piešķirto rīcības brīvību, Komisija izvērtē, vai, piemērojot konkurences tiesību normas, ir jāuzsāk izmeklēšana un jāpieņem lēmums.

202 No apstrīdētā lēmuma izriet, ka pretēji tam, ko apgalvo prasītāja, Komisija nav pārkāpusi pienākumu ņemt vērā termiņa izbeigšanos, izvērtējot, vai tāda izmeklēšana ir jāuzsāk un ir jāpieņem lēmums par sodu. Apstrīdētajā lēmumā norādīts, ka šī iestāde pirms lēmuma pieņemšanas ir izvērtējusi, vai šajā lietā process varēja tikt atsākts un vai tā rezultātā varēja tikt pieņemts šāds lēmums, ar kuru tiek uzlikts naudas sods.

[..]

213 Tādējādi no apstrīdētā lēmuma izriet, ka pretēji tam, ko apgalvo prasītāja, Komisija pirms šī lēmuma pieņemšanas ir pārbaudījusi, vai ir ievērots saprātīga termiņa princips, analizēdama administratīvā procesa ilgumu, ietverot administratīvos posmus un pārtraukumus pārbaudes tiesā dēļ, kas ir iemesli, kuri var izskaidrot procesa ilgumu un no tā izrietošās sekas.

214 Prasītāja šo secinājumu apstrīd, tās ieskatā Komisija apstrīdētajā lēmumā ir atteikusies lemt par procesa nesaprātīgo ilgumu tāpēc, ka šis vērtējums ir jāatstāj tikai Savienības tiesas kompetencē, un Komisija nevar lemt par šo jautājumu.

215 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Savienības tiesai var tikt uzdoti jautājumi par procesu ilgumu. Strīdos par atbildību Savienības iestādēm, struktūrām, birojiem un aģentūrām ir jāpiespriež atlīdzināt nodarīto kaitējumu, ko pēdējās minētās nodarījušas, pārkāpjot samērīga termiņa principu (spriedumi, 2013. gada 26. novembris, *Kendrion*/Komisija, C-50/12 P, EU:C:2013:771, 94. punkts, un 2019. gada 11. jūlijs, *Italmobiliare* u.c./Komisija, T-523/15, nav publicēts, EU:T:2019:499, 159. punkts). Saistībā ar strīdiem par tiesību aktu atcelšanu procesa ilguma sekas var būt apstrīdētā lēmuma atcelšana, ja kumulatīvi ir izpildīti divi nosacījumi, no kuriem pirmais ir tāds, ka šis ilgums ir bijis nesaprātīgs un otrais ir tāds, ka saprātīga termiņa pārsniegšana ir kavējusi tiesību uz aizstāvību īstenošanu (spriedumi, 2006. gada 21. septembris, *Technische Unie* /Komisija, C-113/04 P, EU:C:2006:593, 47. un 48. punkts; 2014. gada 8. maijs, *Bolloré*/Komisija, C-414/12 P, nav publicēts, EU:C:2014:301, 84. un 85. punkts, un 2016. gada 9. jūnijs, *PROAS* /Komisija, C-616/13 P, EU:C:2016:415, 74.–76. punkts).

216 Kā ziņo prasītāja, šādi Savienības tiesai uzticētā kompetence nevar atbrīvot Komisiju no vērtējuma, kas tai ir jāveic brīdī, kad tā nosaka turpmāko rīcību pēc atceļoša sprieduma, piemērojot LESD 266. pantu.

217 Kā jau tika norādīts, Komisijai, veicot šādu vērtējumu, ir jāņem vērā visi lietas apstākļi, it īpaši iespēja pieņemt jaunu lēmumu, piemērot sodu un – nepieciešamības gadījumā – samazināt paredzētā soda apmēru, ja it īpaši izrādās, ka – lai gan tas pats par sevi nav uzskatāms par pienākumu prettiesisku neizpildi – procesa, ciktāl tas ietvēra administratīvos posmus, bet

attiecīgā gadījumā arī pārtraukumus pārbaudes tiesā dēļ, ilgumam varēja būt ietekme uz apstākļiem, kuri ir jāņem vērā naudas soda apmēra noteikšanai, un jo īpaši uz tā iespējamo atturošo raksturu, ja tas tiek piemērots ilgu laiku pēc pārkāpuma izdarīšanas.

218 Šis vērtējums, kas jo īpaši attiecas uz procesa kopējo ilgumu, kurš ietver arī tiesvedības posmus, galvenokārt tika veikts apstrīdētā lēmuma 528. apsvērumā.

219 No tā izriet, ka pretēji tam, ko apgalvo prasītāja, Komisija apstrīdētajā lēmumā ir pārbaudījusi, vai procedūras ilgums varēja kavēt procesa atsākšanu, vienlaikus atzīstot, ka šāds vērtējums ir pakļauts pārbaudei Savienības tiesā strīdos attiecībā uz tiesiskumu un – attiecīgajā gadījumā – atbildību.

[..]

223 Tātad šis iebildums ir jānoraida.

[..]

3. Par trešo pamatu – procesa saprātīga termiņa principa pārkāpumu

229 Prasītāja apgalvo, ka apstrīdētais lēmums ir jāatceļ, jo tas ir ticis pieņemts tādas procedūras rezultātā, kura ir pārsniegusi saprātīgu termiņu. Tā uzskata, ka procesa pārmērīgā ilguma dēļ Komisijai vairs nebija sodīšanas pilnvaru un ka līdz ar to minētais lēmums ir prettiesisks arī pilnvaru pārsniegšanas dēļ. Būtībā prasītāja izvirza trīs iebildumus – attiecīgi – par administratīvo posmu ilgumu, par procesa kopējo ilgumu un par procesa ilguma ietekmi uz tiesībām uz aizstāvību; Komisija apstrīd visus šos iebildumus.

230 Pirms šo iebildumu izskatīšanas ir jāatgādina, ka Tiesas ieskatā procesa ilguma sekas var būt apstrīdētā lēmuma atcelšana, ja kumulatīvi ir izpildīti divi nosacījumi, no kuriem pirmais ir tāds, ka šis ilgums ir bijis nesaprātīgs, un otrais ir tāds, ka saprātīga termiņa pārsniegšana ir kavējusi tiesību uz aizstāvību īstenošanu (skat. šī sprieduma 215. punktu).

231 No tā izriet, ka Komisijas lēmumu nevar atcelt tikai saprātīga termiņa pārsniegšanas dēļ, ja šī pārsniegšana nav ietekmējusi prasītājas tiesības uz aizstāvību. Līdz ar to prasītājas arguments, saskaņā ar kuru tikai saprātīga termiņa pārsniegšanai vien būtu vajadzējis likt Komisijai atteikties pieņemt apstrīdēto lēmumu, uzreiz ir jānoraida.

[..]

a) Par pirmo iebildumu – administratīvā procesa posmu ilgumu

233 Prasītāja apgalvo, ka administratīvo posmu ilgums, kas ilgst vairāk nekā sešus gadus, ir pretrunā saprātīga termiņa principam. Tā it īpaši kritizē, ka Komisija ir lēni reaģējusi uz Vispārējās tiesas un Tiesas secīgi pasludinātajiem atcelšanas nolēmumiem:

– laikposmā no 2007. gada 25. oktobra sprieduma *Ferriere Nord*/Komisija (T-94/03, nav publicēts, EU:T:2007:320) pasludināšanas līdz 2009. gada lēmuma pieņemšanai, t.i., vairāk nekā divus gadus, Komisija esot vienīgi nosūtījusi šī sprieduma 11. punktā minēto 2008. gada 30. jūnija vēstuli, kurā tika paziņots par procesa atsākšanu, kā arī informācijas pieprasījumus,

un šajā laika posmā nav bijis nedz jaunu paziņojumu par iebildumiem, nedz jaunu uzklausīšanu, lai gan Komisijai būtu bijis viegli labot trūkumu, kura dēļ atceltais lēmums tika atzīts par spēkā neesošu, ņemot vērā, ka Vispārējā tiesa skaidri norādīja šo trūkumu;

– tāpat no 2017. gada 21. septembra sprieduma *Ferriere Nord*/Komisija (C-88/15 P, EU:C:2017:716) līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai, proti, viena gada un deviņu mēnešu laikā, Komisijas veiktā darbība esot aprobežojusies tikai ar 2017. gada 15. decembra vēstules nosūtīšanu, paziņojot par procedūras atsākšanu, ar vēstuļu nosūtīšanu, paziņojot un izskaidrojot 2018. gada 23. aprīlī veikto uzklausīšanu, kā arī ierobežotu informācijas pieprasījumu nosūtīšanu par prasītājas mantisko stāvokli.

234 Prasītāja turklāt apgalvo, ka procesa administratīvajos posmos ir pieļautas vairākas Komisijas pieļautas pārvaldības kļūdas, kas nepamatoti pagarināja procesuālos termiņus.

235 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Savienības tiesībās iestādēm ir prasīts, lai tās saprātīgā termiņā izskatītu lietas to veikto administratīvo procesu ietvaros (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 5. jūnijs, *Imperial Chemical Industries*/Komisija, T-214/06, EU:T:2012:275, 284. punkts).

236 Proti, pienākums ievērot saprātīgu termiņu administratīvajā procesā ir vispārējs tiesību princips, kas ir pārņemts it īpaši Hartas 41. panta 1. punktā (spriedumi, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 167. punkts; 2006. gada 11. aprīlis, *Angeletti*/Komisija, T-394/03, EU:T:2006:111, 162. punkts, un 2013. gada 7. jūnijs, Itālija/Komisija, T-267/07, EU:T:2013:305, 61. punkts).

237 Šajā lietā no lietas materiāliem izriet, ka lietas izskatīšanas laikā Komisijā četri secīgi posmi kopumā ilga sešus gadus un vienu mēnesi:

– pirmais posms, kas ilga vienu gadu un piecus mēnešus, no pirmajiem izmeklēšanas pasākumiem līdz paziņojuma par iebildumiem nosūtīšanai *Federacciai* un attiecīgajiem uzņēmumiem;

– trīs nākamie posmi ir tie, kuru rezultātā tika pieņemts attiecīgi 2002. gada lēmums, 2009. gada lēmums un apstrīdētais lēmums, un katra posma ilgums bija attiecīgi deviņi mēneši, divi gadi un viens mēnesis un viens gads un deviņi mēneši.

238 Saskaņā ar judikatūru termiņa saprātīgums ir jāvērtē, ņemot vērā visus konkrētās lietas faktiskos apstākļus, it īpaši lietas iznākuma nozīmīgumu ieinteresētajai personai, lietas sarežģītību, kā arī prasītāja un kompetento iestāžu rīcību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 187. un 188. punkts).

239 Pirmām kārtām, attiecībā uz lietas iznākuma nozīmīgumu ieinteresētajai personai ir jāatgādina, ka gadījumā, kad lieta ir saistīta ar konkurences tiesību pārkāpumu, pamatprasība par tiesisko drošību, kāda ir jāsaņem saimnieciskās darbības subjektiem, kā arī mērķis nodrošināt, ka iekšējā tirgū konkurence netiek izkropļota, ir būtiskas intereses ne tikai pašai prasītājai un tās konkurentiem, bet arī trešām personām, tāpēc ka tiek skarts liels skaits personu un finansiālas intereses (skat. spriedumu, 2017. gada 1. februāris, *Aalberts Industries*/Eiropas Savienība, T-725/14, EU:T:2017:47, 40. punkts un tajā minētā judikatūra).

240 Izskatāmajā lietā Komisija apstrīdētajā lēmumā konstatēja, ka prasītāja ir pārkāpusi EOTKL 65. panta 1. punktu, laikposmā no 1993. gada 1. aprīļa līdz 2000. gada 4. jūlijam piedaloties turpinātā nolīgumā vai saskaņotās darbībās saistībā ar stiegrojuma apaļtēraudu, kuru mērķis vai sekas bija cenu noteikšana un ražošanas vai pārdošanas ierobežošana vai kontrole iekšējā tirgū.

241 Pamatojoties uz šo konstatējumu, Komisija prasītājai uzlika naudas sodu 2,237 miljonu EUR apmērā.

242 Ņemot vērā šos apstākļus, var uzskatīt, ka lietas iznākums prasītājai bija svarīgs.

243 Otrām kārtām, attiecībā uz lietas sarežģītību ir jānorāda, ka Komisijas pieļautās kļūdas attiecas uz secinājumiem, kuri ir jāizdara procesā no EOTK līguma darbības beigām.

244 Tomēr jāatgādina, kā to norāda Komisija, ka jautājumiem saistībā ar attiecīgās lietas faktiem piemērojamo regulējumu – gan attiecībā uz lietas būtību, gan procesu – EOTK līguma darbības izbeigšanās dēļ piemīt zināma sarežģītība.

245 Turklāt aizliegtā vienošanās aptvēra relatīvi ilgu laikposmu (10 gadi un 7 mēneši), attiecās uz ievērojamu tirgus dalībnieku skaitu (8 uzņēmumi, kas sastāvēja no 11 sabiedrībām, un viena profesionālā apvienība) un aptvēra ievērojamu apjomu pārbaužu laikā iesniegto vai iegūto dokumentu (aptuveni 20 000 lappušu).

246 Ņemot vērā šos apstākļus, lieta ir jāuzskata par sarežģītu.

247 Trešām kārtām, runājot par lietas dalībnieku rīcību ir jānorāda, ka Komisija ir veikusi pastāvīgu darbību liela administratīvajā procesā iesaistīto personu pieprasījumu skaita dēļ.

248 Tādējādi Komisijai apstrīdētā lēmuma pieņemšanas kontekstā bija jāizskata daudzas vēstules tajā pašā laikā, kad tai bija jāsagatavo 2018. gada 23. aprīļa uzklausīšana un jāizskata izlīguma priekšlikums, kuru konkrēti administratīvā procesa dalībnieki iesniedza 2018. gada 4. decembrī.

249 Prasītāja apgalvo, ka Komisija esot pieļāvusi divas pārvaldības kļūdas, kas nepamatoti pagarināja procesa ilgumu:

– kļūdu paziņojuma par iebildumiem pielikumā ietvertā CD-ROM sagatavošanā;

– nepareizu 2009. gada lēmuma, kā arī apstrīdētā lēmuma paziņošanu.

250 Lai gan prasītāja neprecizē papildu termiņu, ko izraisīja divas iepriekš minētās Komisijas pieļautās kļūdas, no iepriekš minētā 13. un 14. punkta izriet, ka otrā no tām katrā ziņā izraisīja procesa pagarinājumu tikai par diviem mēnešiem un vienu nedēļu.

251 Tādējādi prasītāja nav iesniegusi pierādījumus, kas ļautu secināt, ka norādītajām kļūdām būtu bijusi būtiska ietekme uz procesa ilgumu.

252 No šiem apstākļiem, aplūkojot tos kopumā, izriet, ka procesa administratīvo posmu ilgums nešķiet nesaprātīgs, ņemot vērā lietas konkrētos apstākļus un it īpaši tās sarežģītību tādā kontekstā, kurā Komisijai nevar pārmest neizskaidrojamu bezdarbības periodu to stadiju laikā, kuras iezīmēja minētos administratīvos posmus.

253 Tātad šis iebildums ir jānoraida.

b) Par otro iebildumu – procesa kopējo ilgumu

254 Prasītāja apstrīd kopējo ilgumu, kas bija nepieciešams lietas izskatīšanai kopš pirmajiem izmeklēšanas pasākumiem līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai. Tās ieskatā fakts, ka tā pieņemšanas brīdī šis ilgums bija gandrīz 19 gadi un attiecās uz darbībām, no kurām dažas bija notikušas pirms vairāk nekā 30 gadiem, padarot šo termiņu par tādu, kas ir pretrunā saprātīga termiņa principam.

255 Šajā ziņā ir jānorāda, ka pienākums ievērot saprātīgu termiņu ir piemērojams katram procesa posmam, kā arī uz to kopumā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 230. un 231. punkts, un ģenerāladvokātes J. Kokotes [*J. Kokott*] secinājumus lietā *Solvay*/Komisija, C-109/10 P, EU:C:2011:256, 239. punkts).

256 Šajā lietā ir jākonstatē, ka laikposms, kurā norisinājās administratīvais process kopumā, bija ārkārtīgi ilgs, kas turklāt lika Komisijai samazināt prasītājai galu galā uzlikto naudas sodu (skat. šī sprieduma 212. punktu).

257 Tomēr administratīvā procesa kopējo ilgumu šajā lietā var izskaidrot ar lietas sarežģītību, ņemot vērā, ka dažos aspektos tas ir saistīts ar apstākļiem, kas attiecas uz lietu kā tādu, savukārt attiecībā uz citiem aspektiem tas ir saistīts ar lietas kontekstu, proti, EOTK līguma darbības beigām (skat. šā sprieduma 243.–246. punktu).

258 Protams, Komisija ir pieļāvusi kļūdas, novērtējot sekas, kas izriet no EOTK līguma darbības beigām, un šo kļūdu dēļ Vispārējā tiesa un pēc tam Tiesa ir pasludinājušas [attiecīgo tiesību aktu] atcelšanu.

259 Tomēr šīs kļūdas, kā arī to iespējamā ietekme uz administratīvā procesa ilgumu ir jāizvērtē, ņemot vērā uzdoto jautājumu sarežģītību.

260 Turklāt administratīvā procesa kopējais ilgums daļēji ir radies pārtraukumu pārbaudes tiesā dēļ un tātad ir saistīts ar Savienības tiesā celto prasību skaitu par dažādiem lietas aspektiem.

261 Šajā ziņā jānorāda, ka uzņēmumu, kas ir tādā situācijā kā prasītāja, iespēja panākt, ka administratīvās iestādes un attiecīgā gadījumā Savienības tiesu iestādes izskata to lietas vairāk nekā vienu reizi, ir raksturīga sistēmai, ko Līgumu autori paredzēja, lai kontrolētu rīcību un darbības konkurences jomā.

262 Tātad uz administratīvās iestādes pienākumu veikt dažādas formalitātes un pasākumus pirms gala lēmuma pieņemšanas konkurences jomā un iespēju, ka par šīm formalitātēm vai pasākumiem var tikt celtas prasības, nevar atsaukties kā uz uzņēmuma argumentu procesa nobeigumā, lai norādītu, ka ir ticis pārsniegts saprātīgs termiņš (šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta N. Vāla [*N. Wahl*] secinājumus lietās *Feralpi* u.c./Komisija, C-85/15 P, C-86/15 P un C-87/15 P, C-88/15 P un C-89/15 P, EU:C:2016:940, 70. punkts).

263 Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka administratīvā procesa ilgums, skatot to kopumā, bija pārmērīgs un ka tātad tas bija šķērslis tam, lai Komisija pieņemtu jaunu lēmumu, ar kuru tiek uzlikts naudas sods.

264 Tātad šis iebildums ir jānoraida.

c) Par trešo iebildumu – procesa ilguma ietekmi uz tiesībām uz aizstāvību

265 Prasītāja apgalvo, ka administratīvā procesa ilgums ir ietekmējis tās tiesības uz aizstāvību. Tās ieskatā šī ilguma dēļ 2018. gada 23. aprīlī veiktā uzklausīšana neesot ļāvusi dalībvalstu konkurences iestādēm uzklausīt visus tirgus dalībniekus, kuru viedokļi varētu ietekmēt tās spēju aizstāvēties. Turklāt, ja uzklausīšana būtu notikusi atbilstoši tiesiskajam regulējumam, kas bija piemērojams pirms 2002. gada lēmuma vai pat 2009. gada lēmuma pieņemšanas, Vispārējā tiesa nebūtu lēmusi par inkriminētās rīcības patiesumu un līdz ar to dalībvalstu pārstāvji nebūtu bijuši pakļauti nekādai ietekmei vai jebkādiem aizspriedumiem.

266 Šajā ziņā ir jāatgādina, kā tas ir norādīts šī sprieduma 230. punktā, ka, lai tiesa varētu pasludināt Komisijas lēmuma atcelšanu saprātīga termiņa principa pārkāpumu dēļ, ir jābūt izpildītiem diviem nosacījumiem. Tā kā pirmais nosacījums (procesa nesaprātīgs ilgums) nav izpildīts, principā, atbildot uz trešo iebildumu, nav jāpārbauda, vai administratīvā procesa ilgums ir kavējis tiesību uz aizstāvību īstenošanu. Tomēr šī pārbaude ir jāveic pilnības labad, lai sniegtu pilnīgu atbildi uz prasītājas paustajām bažām.

267 Pirmkārt, ir jākonstatē, ka procesa laikā – aplūkojot to kopumā – prasītājai vismaz septiņas reizes bija iespēja paust savu viedokli un izvirzīt savus argumentus (skat. šī sprieduma 3.–6., 11., 24. un 25. punktu).

268 It īpaši prasītāja varēja paust savu viedokli trešajā administratīvajā posmā savos 2018. gada 1. februāra apsvērumos un 2018. gada 23. aprīļa uzklausīšanā (skat. šī sprieduma 24. un 25. punktu).

269 Otrkārt, pirmā pamata pārbaude ļāva konstatēt, ka prasītājas tiesības uz aizstāvību neietekmēja ne tas, ka ne visi tirgus dalībnieki, kas piedalījās iepriekšējās uzklausīšanās, bija klāt 2018. gada 23. aprīlī veiktajā uzklausīšanā, ne tas, ka dalībvalstu konkurences iestāžu pārstāvji brīdī, kad tie pauda savu viedokli padomdevējā komitejā, zināja, ka pirms tam pret attiecīgajiem uzņēmumiem tika pieņemti divi lēmumi, no kuriem vienu bija apstiprinājusi Vispārējā tiesa, ne arī tas, ka Komisija bija jau divreiz lēmusi par attiecīgajiem faktiem un ka tās nostāju šajā jautājumā bija apstiprinājusi Tiesa (skat. šī sprieduma 59.–162. punktu).

270 No šiem apstākļiem izriet, ka, pat pieņemot, ka administratīvā procesa ilgumu varētu uzskatīt par tādu, kas ir pretrunā saprātīga termiņa principam, nosacījumi, kas jāizpilda, lai panāktu apstrīdētā lēmuma atcelšanu, nav izpildīti, jo prasītāja nav varējusi pierādīt nevienu no minētā ilguma izrietošo tiesību uz aizstāvību aizskārumu.

271 Šādos apstākļos ir jāuzskata, ka nav izpildīta neviena no izvirzītajām prasībām, lai Vispārējā tiesa varētu atcelt apstrīdēto lēmumu saprātīga termiņa principa pārkāpuma dēļ.

272 Tādējādi šis iebildums un līdz ar to trešais pamats kopumā ir jānoraida.

4. Par ceturto pamatu – pienākuma norādīt pamatojumu neizpildi, pilnvaru pārsniegšanu un samērīguma principa pārkāpumu

[..]

a) Par pirmo iebildumu – pietiekama paskaidrojuma neesamību par iemesliem, kuru dēļ Komisija pieņēma jaunu lēmumu, ar ko uzlikts naudas sods

274 Prasītāja apgalvo, ka Komisija neesot pietiekami izskaidrojusi iemeslus, kuru dēļ tā varēja atsākt procedūru, tādējādi patvaļīgi izmantojot rīcības brīvību, kas tai ir šajā jomā. Šajā ziņā tā norāda arī, ka Komisija uzskatīja, ka apstrīdētā lēmuma pieņemšana joprojām rada būtisku atturošu iedarbību, nepaskaidrojot, kāpēc atturošs pasākums būtu bijis jāīsteno attiecībā uz pašreizējo stāvokli un nākotni, un apstrīdētajā lēmumā nepaskaidrojot iemeslus, kuru dēļ atturošā iedarbība, kā tā apgalvoja, bija "īpaši vēlama tādā tirgū kā Itālijas stiegrojuma apaļtērauda tirgus".

275 Šajā sakarā ir jānorāda, ka Komisijai ar LESD 105. panta 1. punktu ir uzticēts uzdevums uzraudzīt LESD 101. un 102. panta piemērošanu.

276 Šajā ziņā Komisijai saskaņā ar judikatūru ir jādefinē un jāīsteno Savienības konkurences politika (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 16. oktobris, *Vivendi*/Komisija, T-432/10, nav publicēts, EU:T:2013:538, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

277 Saistībā ar minēto Komisijai ir plaša rīcības brīvība, ko apliecina Regula Nr. 1/2003, saskaņā ar kuru, ja tā konstatē pārkāpuma esamību, tā, pirmkārt, "var" likt ieinteresētajiem uzņēmumiem to izbeigt (regulas 7. panta 1. punkts) un, otrkārt, uzlikt naudas sodus uzņēmumiem, kas izdarījuši pārkāpumu (23. panta 2. punkts).

278 Tādējādi konkurences jomā Komisijai neatkarīgi no veida, kā tā ir uzzinājusi par lietas apstākļiem, proti, it īpaši sakarā ar iesniegtu sūdzību vai pēc savas iniciatīvas, ir piešķirtas pilnvaras izlemt, vai sakarā ar rīcību būtu jāveic izmeklēšana, jāpieņem lēmums un jāuzliek naudas sods atkarībā no prioritātēm, ko tā nosaka konkurences politikas ietvaros.

279 Tomēr šo pilnvaru esamība neatbrīvo Komisiju no pienākuma norādīt pamatojumu (šajā ziņā skat. spriedumu, 2020. gada 12. marts, *LL-Carpenter*/Komisija, T-531/18, nav publicēts, EU:T:2020:91, 90. punkts un tajā minētā judikatūra).

280 Tādā kontekstā, kurā, kā tas ir šajā lietā, pirmkārt, Komisijas pieņemtais lēmums ir atcelts divas reizes un, otrkārt, laiks, kas pagājis starp pirmajām izmeklēšanas darbībām un lēmuma pieņemšanu, bijis pārmērīgi ilgs, šai iestādei saskaņā ar labas pārvaldības principu ir jāņem vērā procesa ilgums un sekas, kādas šim ilgumam varēja būt uz tās lēmumu, lai izmeklētu attiecīgos uzņēmumus, un tātad šim vērtējumam ir jābūt ietvertam lēmuma pamatojumā.

281 Tieši to arī veica Komisija, detalizēti norādot, pirmkārt, apstrīdētā lēmuma 526.–529. apsvērumā un, otrkārt, šī lēmuma 536.–573. apsvērumā iemeslus, kuru dēļ tā uzskatīja, ka ir jāpieņem jauns lēmums, ar ko tiek konstatēta pārkāpuma esamība un attiecīgajiem uzņēmumiem uzlikts naudas sods.

282 Tādējādi Komisija vispirms norādīja, ka tās ieskatā procesa ilgums nerada nekādu saprātīga termiņa principa pārkāpumu (apstrīdētā lēmuma 528. un 555. apsvērums) un ka uzņēmumu tiesības uz aizstāvību nav tikušas pārkāptas, jo, pirmkārt, tie varēja iesniegt savus apsvērumus par

procesa atsākšanu un, otrkārt, 2018. gada 23. aprīlī veiktajā uzklausīšanā tie bija arī izklāstījuši savus argumentus. Šajā ziņā tā precizēja, ka prasītāja nav iesniegusi nevienu konkrētu pierādījumu, lai pamatotu savu apgalvojumu par to, ka tā neesot varējusi pilnībā īstenot savas tiesības uz aizstāvību (minētā lēmuma 556. un 557. apsvērums).

283 Komisija tomēr atzina, ka ir pieļāvusi procesuālas kļūdas un ka šīs kļūdas varēja pagarināt procesa ilgumu.

284 Tieši tad tā apstrīdētajā lēmumā izsvēra vispārējo interesi nodrošināt konkurences tiesību normu efektīvu piemērošanu un rūpes novērst iespējamās pieļauto procesuālo kļūdu sekas (apstrīdētā lēmuma 559. punkts).

285 Šajā ziņā Komisija norādīja, ka attiecīgie uzņēmumi vienpadsmit gadus piedalījās pārkāpumā, kas tiek uzskatīts par vienu no vissmagākajiem konkurences ierobežojumiem. Tā norādīja, ka šādā kontekstā atkārtoti nepieņemt lēmumu, ar kuru konstatē uzņēmumu dalību minētajā pārkāpumā, būtu pretrunā vispārējām interesēm nodrošināt Savienības konkurences tiesību efektīvu piemērošanu un pārsniegtu interesi mazināt sekas, kas izriet no uzņēmumu adresātu pamattiesību iespējama pārkāpuma (apstrīdētā lēmuma 560. un 561. apsvērums).

286 Šīs līdzsvarošanas rezultātā Komisija nonāca pie secinājuma, ka, tā kā ir izdarīts pārkāpums, tad tikai ar apstrīdētā lēmuma pieņemšanu tā varētu nodrošināt, ka pārkāpuma izdarītāji nepaliks nesodīti un tiks efektīvi atturēti no līdzīgas rīcības nākotnē (apstrīdētā lēmuma 563.–569. apsvērums).

287 Analīzes beigās Komisija precizēja, ka, lai samazinātu negatīvās sekas, ko varētu izraisīt tā procesa ilgums, kura mērķis bija labot procesuālos trūkumus, kas radušies izmeklēšanas laikā un nav attiecināmi uz attiecīgajiem uzņēmumiem, tā nolēma samazināt uzlikto naudas sodu apmēru par 50 % (apstrīdētā lēmuma 570.–573. apsvērums).

288 Tādējādi šķiet, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija ir sniegusi padziļinātu pamatojumu, skaidri un nepārprotami atklājot argumentāciju, ko tā izmantojusi, lai pamatotu jauna lēmuma pieņemšanu, neraugoties uz agrāk notikušajām atcelšanām.

[..]

296 No šiem apstākļiem var secināt, ka Komisijas apstrīdētajā lēmumā sniegtais pamatojums skaidri un nepārprotami atklāj argumentāciju, ko tā izmantojusi, lai pamatotu jauna lēmuma, ar kuru uzlikts naudas sods, pieņemšanu, un ka līdz ar to šis iebildums ir jānoraida.

[..]

e) Par piekto iebildumu – samērīguma principa pārkāpumu

316 Prasītāja apgalvo, ka Komisija esot pārkāpusi samērīguma principu, ņemot vērā to, ka vajāšana un sodīšana par attiecīgo rīcību, par kuru ir strīds, nevar tikt uzskatīta par samērīgu, ņemot vērā pagājušo laiku un jau pastāvošā kaitējuma, kas, iespējams, ir nodarīts konkurencei, mazināšanos vai pat zudumu.

317 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka samērīguma princips, kas ir viens no vispārējiem Savienības tiesību principiem, prasa, lai Savienības iestāžu tiesību akti nepārsniegtu to, kas ir atbilstošs un vajadzīgs, lai sasniegtu nosprausto mērķi, ņemot vērā, ka, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtinošais un nelabvēlīgās sekas nedrīkst būt nesamērīgas ar sasniedzamajiem mērķiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1990. gada 13. novembris, *Fedesa* u.c., C-331/88, EU:C:1990:391, 13. punkts, un 2005. gada 14. jūlijs, Nīderlande/Komisija, C-180/00, EU:C:2005:451, 103. punkts).

318 Šajā lietā, lai lemtu par Komisijas izdarīto samērīguma principa pārkāpumu, ir jāņem vērā šādi apstākļi.

319 Pirmkārt, ja tiesību akts tiek atcelts, kā tas ir 2009. gada lēmuma gadījumā, iestāde, kas to ir pieņēmusi, var atsākt administratīvo procesu posmā, kurā ir noticis pārkāpums (skat. šī sprieduma 53. un 54. punktu).

320 Otrkārt, procesa ilgums pats par sevi nepadara Komisijas veikto pārkāpuma konstatējumu vai uzliktā naudas soda apmēru par prettiesisku. Apstrīdēšana var notikt tikai tad, ja, pirmkārt, procesa ilgums pārkāpj saprātīga termiņa principu un, otrkārt, ja saprātīga termiņa pārsniegšana kavē tiesību uz aizstāvību īstenošanu (skat. šī sprieduma 230. punktu). Šajā lietā no pirmā un trešā pamata analīzes izriet, ka prasītāja nevar atsaukties uz šādiem pārkāpumiem.

321 Treškārt, neraugoties uz pagājušo laiku, nozīmīgi un pamatoti šķiet šādi iemesli, uz kuriem Komisija atsaucas, lai pamatotu apstrīdētā lēmuma pieņemšanu:

– nodrošināt efektīvu konkurences tiesību piemērošanu un novērst attiecīgo uzņēmumu nesodāmību;

– atturēt iesaistītos uzņēmumus no jauna konkurences tiesību pārkāpuma izdarīšanas;

– atvieglot prasības par zaudējumu atlīdzību, ko cēluši iespējamie cietušie no aizliegtās vienošanās.

322 Ceturtkārt, Komisija centās mazināt procedūras ilguma sekas attiecīgajiem uzņēmumiem, tiem piešķirot naudas soda samazinājumu 50 % apmērā.

323 Tādējādi šis iebildums un līdz ar to ceturtais pamats kopumā ir jānoraida.

5. Par piekto pamatu – "non bis in idem" principa pārkāpumu

324 Prasītāja apgalvo, ka *non bis in idem* princips bija šķērslis apstrīdētā lēmuma pieņemšanai.

325 Komisija apstrīd prasītājas argumentāciju.

326 Vispirms ir jānorāda, ka prasītāja atzīst, ka tai netika piemērota sodu kumulēšana, bet tikai procesu kumulēšana, apgalvojot, ka saskaņā ar *non bis in idem* principu arī tas esot aizliegts.

327 Šajā ziņā ir jānorāda, ka *non bis in idem* princips ir izteikts:

– pirmkārt, Hartas 50. pantā, saskaņā ar kuru "nevienu nedrīkst atkārtoti tiesāt vai sodīt krimināllietā par nodarījumu, par kuru viņš saskaņā ar tiesību aktiem Savienībā jau ticis attaisnots vai notiesāts ar galīgu spriedumu";

– otrkārt, ECPAK 7. protokola 4. panta 1. punktā.

328 Būdams cieši saistīts ar *res judicata* principu, *non bis in idem* princips nodrošina tiesisko drošību un vienlīdzību, nodrošinot, ka tad, ja attiecīgā persona ir saukta pie atbildības un attiecīgā gadījumā arī sodīta, šī persona var būt droša, ka tā netiks vēlreiz saukta pie atbildības par to pašu pārkāpumu (spriedums, 2019. gada 3. aprīlis, *Powszechny Zakład Ubezpieczeń na Życie*, C-617/17, EU:C:2019:283, 33. punkts).

329 It īpaši konkurences jomā princips *non bis in idem* principā aizliedz kādu uzņēmumu atkārtoti sodīt vai ierosināt lietu par pretkonkurences rīcību, par kuru tas ir sodīts vai atbildība ir noņemta ar iepriekšēju lēmumu, kas vairs nav pārsūdzams (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 59. punkts, un 2009. gada 1. jūlijs, *ThyssenKrupp Stainless*/Komisija, T-24/07, EU:T:2009:236, 178. punkts).

330 *Non bis in idem* principa piemērošana it īpaši nozīmē, ka ir lemts par pārkāpuma faktu vai ir pārbaudīts par to sniegtā vērtējuma tiesiskums (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 60. punkts).

331 Ja šī prasība ir izpildīta, *non bis in idem* princips aizliedz no jauna izvērtēt pārkāpuma faktus pēc būtības, ja šī jaunā vērtējuma rezultātā:

– vai nu tiktu piemērota otra sankcija, kas papildinātu pirmo gadījumā, ja notiktu atkārtota saukšana pie atbildības;

– vai arī tiktu piemērota pirmā sankcija gadījumā, ja ar otro lēmumu tiktu nolemts saukt pie atbildības, kura pirmajā lēmumā nav atzīta (spriedums, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 61. punkts).

332 Savukārt *non bis in idem* princips pats par sevi neizslēdz atkārtotu procesa uzsākšanu par vienu un to pašu pretkonkurences rīcību, ja pirmais lēmums tika atcelts ar formu saistītu iemeslu dēļ, nelemjot par pārmestajiem faktiem pēc būtības, jo atcelšanas lēmumu šādā gadījumā nevar uzskatīt par "attaisnošanu" šī termina krimināltiesību izpratnē (spriedumi, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 62. punkts, un 2009. gada 1. jūlijs, *ThyssenKrupp Stainless*/Komisija, T-24/07, EU:T:2009:236, 190. punkts).

333 Šādā gadījumā ar jauno lēmumu uzliktie sodi tiek nevis pievienoti sodiem, kas tika uzlikti ar atcelto lēmumu, bet gan aizstāj tos (spriedumi, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 62. punkts, un 2009. gada 1. jūlijs, *ThyssenKrupp Stainless*/Komisija, T-24/07, EU:T:2009:236, 190. punkts).

334 Šajā lietā ir jākonstatē, ka līdz šim nav pieņemts galīgs nolēmums par lietas būtību attiecībā uz prasītājas dalību tai pārmestajos pārkāpumos. Vispārējā tiesa atcēla 2002. gada lēmumu Komisijas izmantotā juridiskā pamata dēļ, un 2009. gada lēmums tika atcelts būtisku procedūras noteikumu pārkāpuma dēļ, un nevienā no šiem diviem gadījumiem netika pieņemta galīgā nostāja par prasītājas izvirzītajiem pamatiem pēc būtības attiecībā uz prasītājas dalību tai pārmestajos faktiskajos apstākļos. 2014. gada 9. decembra spriedums *Ferriere Nord*/Komisija (T-90/10, nav publicēts, EU:T:2014:1035) ir vienīgais, kurā ir lemts par tādiem pamatiem, bet Tiesa to pilnībā atcēla. Šajos apstākļos nevar uzskatīt, ka, pieņemot apstrīdēto lēmumu, Komisija būtu sodījusi prasītāju vai veikusi vajāšanu pret prasītāju divas reizes par vieniem un tiem pašiem faktiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 63. punkts).

335 Attiecībā uz prasītājai apstrīdētajā lēmumā piemēroto sodu – ar to tika aizstāts 2009. gada lēmumā uzliktais sods, ar kuru savukārt tika aizstāts ar 2002. gada lēmumu uzliktais sods. Summas, ko prasītāja bija samaksājusi kā 2002. gada lēmumā noteikto un pēc tam 2009. gada lēmumā noteikto naudas sodu, tai tika atmaksātas pēc šo abu lēmumu atcelšanas.

336 Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka būtu pārkāpts *non bis in idem* princips.

[..]

342 No iepriekšminētā izriet, ka *non bis in idem* princips nebija šķērslis apstrīdētā lēmuma pieņemšanai. Līdz ar to piektais pamats ir jānoraida.

6. Par sesto pamatu – Regulas Nr. 1/2003 25. pantā paredzētā noilguma regulējuma prettiesiskumu

343 Prasītāja lūdz nepiemērot Regulas Nr. 1/2003 25. pantā paredzēto noilguma termiņu, pamatojoties uz to, ka tās ieskatā ar šo termiņu tiek pārkāpts, pirmkārt, saprātīga termiņa princips un, otrkārt, samērīguma princips.

344 Šis pamats tiek apstrīdēts gan attiecībā uz tā pieņemamību, gan pēc būtības.

345 Par pieņemamību Komisija, ko atbalsta Padome, apgalvo, ka iebilde par prettiesiskumu nav pietiekami pamatota un iesniegta neskaidrā veidā.

346 Šajā ziņā ir jānorāda, ka savos procesuālajos rakstos prasītāja ir izskaidrojusi iebildumus, kurus tā izvirza pret Regulas Nr. 1/2003 25. pantu, norādot, pirmkārt, to juridisko pamatu, proti, saprātīga termiņa principa un samērīguma principa pārkāpumu, un, otrkārt, šīs nostājas atbalstam izvirzīto argumentāciju, kas būtībā ir tāda, ka Regulas Nr. 1/2003 25. pants ir prettiesisks, ciktāl tas ļauj Komisijai pieņemt lēmumu par sodu, neievērojot šos principus.

347 Turklāt no to rakstveida apsvērumiem izriet, ka Komisija un Padome varēja saprast prasītājas izteiktos iebildumus.

348 Līdz ar to šis iebildums ir pieņemams.

349 Pēc būtības prasītāja izvirza divus argumentus.

350 Pirmām kārtām, tā apgalvo, ka Savienības likumdevējs esot pārkāpis saprātīga termiņa principu, jo Regulas Nr. 1/2003 25. pantā nav iekļāvis ideju, ka pēc saprātīga termiņa beigām Komisijai neatkarīgi no piecu vai desmit gadu termiņa un neatkarīgi no procesa tiesā iespējamās apturēšanas iestājas noilgums pieņemt lēmumu, ar kuru konstatē pārkāpumu, un katrā ziņā uzlikt naudas sodu.

351 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka konkurences jomā noilguma termiņš Regulas Nr. 1/2003 25. pantā ir reglamentēts šādi:

– šis termiņš ir pieci gadi (1. punkta b) apakšpunkts kopsakarā ar minētās regulas 23. panta 2. punkta a) apakšpunktu);

– to var pārtraukt jebkura rīcība, ko veic Komisija un kas attiecas uz pārkāpuma izmeklēšanu vai tiesvedību (3. punkts); šādā gadījumā pārtraukums ar atpakaļejošu spēku izbeidz jau iesākušos termiņu un noteic jauna termiņa sākumu; gadījumā, ja tas tiek pārtraukts, tad vēlākais desmit gadu laikā iestājas noilgums, ja Komisija nav uzlikusi soda naudu vai periodisko soda maksājumu (5. punkts);

– termiņu pārtrauc uz laiku, kamēr Komisijas lēmums tiek izskatīts Eiropas Kopienu Tiesas procesā, un šajā gadījumā to pagarina uz laiku, uz kuru noilguma termiņš ir pārtraukts (6. punkts).

352 Attiecībā uz saprātīga termiņa principu – tas nav noteikts vai iepriekš noteikts abstrakti attiecībā uz visiem procesiem, uz kuriem tas var attiekties, bet ir jāizvērtē, ņemot vērā katras lietas īpašos apstākļus, it īpaši strīda nozīmi, lietas sarežģītību, prasītājas rīcību un kompetento iestāžu rīcību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 187. un 188. punkts).

353 Prasītāja pārmet Savienības likumdevējam, ka tas Regulas Nr. 1/2003 25. pantā nav paredzējis maksimālo termiņu, pēc kura jebkāda Komisijas iejaukšanās būtu izslēgta pat tad, ja noilguma termiņš tiktu apturēts.

354 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Regulas Nr. 1/2003 25. pants, kā tas ir ticis formulēts, izriet no Savienības likumdevēja, īstenojot tam piešķirtās pilnvaras, veiktās saskaņošanas starp diviem mērķiem, kuru sasniegšanai var būt nepieciešami savstarpēji pretēji pasākumi, proti, pirmkārt, nepieciešamību nodrošināt tiesisko drošību, novēršot iespēju bezgalīgi apšaubīt laika gaitā nostiprinājušās situācijas, kā arī, otrkārt, prasību nodrošināt tiesību ievērošanu, izmeklējot, konstatējot un sankcionējot par Savienības tiesību pārkāpumiem (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2005. gada 6. oktobris, *Sumitomo Chemical* un *Sumika Fine Chemicals*/Komisija, T-22/02 un T-23/02, EU:T:2005:349, 82. punkts).

355 Šajā lietā prasītāja nav pierādījusi, ka Savienības likumdevējs, saskaņojot šos dažādos mērķus, būtu pārsniedzis tam šajā ziņā atzīto rīcības brīvību. Proti, pilnvarām veikt pārbaudes un noteikt sodus ir paredzēti stingri ierobežojumi. Protams, noilguma termiņš tiek apturēts gadījumā, ja tiek celta prasība Savienības tiesā. Tomēr, lai šo iespēju īstenotu, tiek prasīts, lai pasākumus nodrošinātu paši uzņēmumi. Savienības likumdevējam nevar pārmest, ka pēc vairāku prasību celšanas, no kurām katru iesniedzis attiecīgais uzņēmums, procesa noslēgumā pieņemamais nolēmums tiek pieņemts pēc kāda noteikta termiņa.

356 Savienības likumdevēja īstenotā saskaņošana šķiet vēl jo atbilstošāka tāpēc, ka personas, kas sūdzas par nesaprātīgi ilgu procesu, var apstrīdēt šo ilgumu, veicot soļus šī procesa noslēgumā pieņemtā nolēmuma atcelšanai, un šāda atcelšana ir paredzēta tikai situācijām, kad saprātīga termiņa pārsniegšana ir kavējusi tiesību uz aizstāvību īstenošanu, vai gadījumā, ja saprātīga termiņa pārsniegšana nerada tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzību Savienības tiesā (skat. šī sprieduma 215. punktu).

357 Tātad šis arguments ir jānoraida.

358 Otrām kārtām, prasītāja apgalvo, ka Regulas Nr. 1/2003 25. pants esot pretrunā samērīguma principam, jo tas ļauj atstāt uzņēmumus nenoteiktā situācijā pārāk ilgu laiku, ļaujot Komisijai uzsākt pret tiem procesu pēc termiņa, kas attiecīgā gadījumā var tikt apturēts vai pārtraukts, beigām.

359 Šajā ziņā ir jāatgādina, kā tas ir norādīts šī sprieduma 317. punktā, ka samērīguma princips prasa, lai Savienības iestāžu tiesību akti nepārsniegtu to, kas ir atbilstošs un vajadzīgs, lai sasniegtu nosprausto mērķi, ņemot vērā, ka, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtinošais, un nelabvēlīgās sekas nedrīkst būt nesamērīgas ar sasniedzamajiem mērķiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1990. gada 13. novembris, *Fedesa* u.c., C-331/88, EU:C:1990:391, 13. punkts, un 2005. gada 14. jūlijs, Nīderlande/Komisija, C-180/00, EU:C:2005:451, 103. punkts).

360 Kā norādīts šī sprieduma 351. punktā, noilguma termiņš ir pieci gadi.

361 To var pārtraukt jebkura rīcība, ko veic Komisija un kas attiecas uz pārkāpuma izmeklēšanu vai tiesvedību; šajā gadījumā noilgums iestājas vēlākais desmit gadu laikā. Tādējādi, nosakot šādu termiņu, Komisijas rīcībai ir noteikts stingrs ierobežojums laika ziņā.

362 Turklāt, kā tas tika norādīts arī šī sprieduma 351. punktā, noilguma termiņš tiek pagarināts par laikposmu, kurā noilgums ir apturēts uz Komisijas lēmumu pārsūdzības laiku. Saskaņā ar judikatūru šāda apturēšana novērš to, ka vajāšana par pārkāpumiem tiktu traucēta, uzsākot procesus, kuru norisi Komisija nekontrolē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 144. punkts).

363 Tādējādi Regulas Nr. 1/2003 25. panta 6. punkts attiecas uz gadījumiem, kad Komisijas bezdarbība neizriet no tās rūpības trūkuma (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2002. gada 15. oktobris, *Limburgse Vinyl Maatschappij* u.c./Komisija, C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, no C-250/99 P līdz C-252/99 P un C-254/99 P, EU:C:2002:582, 144. punkts).

364 Lai noteiktu, vai Regulas Nr. 1/2003 25. pants ir prettiesisks, kā to apgalvo prasītāja, ir jānorāda, ka noilgums, liedzot bezgalīgi apšaubīt laika gaitā jau nostabilizējušās situācijas, stiprina tiesisko drošību, taču tas var arī pieļaut, ka nostabilizējas situācijas, kuras vismaz sākotnēji bija pretrunā likumam (spriedums, 2005. gada 6. oktobris, *Sumitomo Chemical* un *Sumika Fine Chemicals* /Komisija, T-22/02 un T-23/02, EU:T:2005:349, 82. punkts).

365 Lai papildinātu analīzi, ir jāatgādina, ka personas, kas sūdzas par nesaprātīgi ilgu procesu, var apstrīdēt šo ilgumu, ierosinot atcelt šī procesa noslēgumā pieņemto lēmumu, un šāda atcelšana ir paredzēta situācijām, kad saprātīga termiņa pārsniegšana ir kavējusi tiesību uz aizstāvību īstenošanu, vai gadījumā, ja saprātīga termiņa pārsniegšana nerada tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, ceļot prasību par zaudējumu atlīdzību Savienības tiesā.

366 Šādos apstākļos nevar uzskatīt, ka, izvērtējot noilguma tiesiskajā regulējumā sasniedzamos mērķus, Savienības likumdevējs būtu ieviesis sistēmu, kas ietver pasākumus, kuri nav nepieciešami vai pat ir nelietderīgi, vai pasākumus, ko varētu aizstāt ar citiem tikpat efektīviem pasākumiem, lai aizsargātu uzņēmumus, kas var tikt skarti, nekaitējot – tādā apmērā, kurš nebūtu pieņemams, – izmeklēšanas vai vajāšanas efektivitātei.

367 Līdz ar to sestais pamats un līdz ar to pirmais prasījums atcelt apstrīdēto lēmumu ir jānoraida.

B. Par pakārtoti izvirzītajiem prasījumiem – uzliktā naudas soda apmēra samazināšanu

[..]

2. Par astoto pamatu – naudas soda apmēra palielināšanas recidīva dēļ prettiesiskumu

[..]

a) Par pirmo iebildumu – tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, ņemot vērā recidīvu

535 Prasītāja apgalvo, ka naudas soda pamatsummas palielinājums par 50 %, ko Komisija piemēroja recidīva dēļ, esot prettiesisks, jo prasītājai neesot bijusi iespēja iesniegt apsvērumus par šo jautājumu administratīvā procesa laikā un tādējādi tiekot pārkāptas tās tiesības uz aizstāvību.

536 Precīzāk, Komisija neesot norādījusi savu nodomu atsaukties uz šo atbildību pastiprinošo apstākli paziņojumā par iebildumiem, jo tajā bija norādīts tikai:

– vispārējs apgalvojums attiecībā uz visiem uzņēmumiem, saskaņā ar kuru Komisija ņem vērā visus atbildību pastiprinošus apstākļus;

– norāde uz iepriekšējo lēmumu, ar kuru uzlikta sankcija, proti, Komisijas 1989. gada 2. augusta Lēmumu 89/515/EEK par procedūru, piemērojot EEK līguma 85. pantu (IV/31.553 – "Metinātie režģi") (OV 1989, L 260, 1. lpp.) bez saiknes ar recidīva iespējamo ņemšanu vērā, jo norāde bija ietverta zemsvītras piezīmē ar nolūku definēt uz šo lietu attiecināmās preces.

537 Prasītāja apgalvo, ka arī vēlāk neesot sniegta neviena papildu norāde, lai gan Komisijas rīcībā bija vairākas iespējas, lai par šo jautājumu informētu attiecīgos uzņēmumus, tostarp prasītāju, – it īpaši paziņojumā par papildu iebildumiem, 2017. gada 15. decembra vēstulē, kurā tika paziņots par procesa atsākšanu, turpmākos informācijas pieprasījumos, 2018. gada 23. aprīļa uzklausīšanā vai arī 2019. gada 21. jūnija sanāksmē, kas tika minēta šī sprieduma 27. punktā un kas tika rīkota ar Komisijas dienestiem.

538 Šajā ziņā ir jānorāda – ja Komisija konkurences tiesību pārkāpumā vēlas vainot juridisku personu un šajā sakarā plāno šai personai piemērot recidīvu kā atbildību pastiprinošu apstākli, paziņojumā par iebildumiem, ko tā adresē šai personai, ir jāietver visi fakti, kas šai personai ļauj nodrošināt savu aizstāvību, it īpaši tie, kas var pamatot recidīva nosacījumu izpildi šajā lietā (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 5. marts, Komisija u.c./*Versalis* u.c., C-93/13 P un C-123/13 P, EU:C:2015:150, 96. punkts).

539 Šajā ziņā Komisija sava Paziņojuma par paraugpraksi attiecībā uz lietu izskatīšanu saskaņā ar LESD 101. un 102. pantu (OV 2011, C 308, 6. lpp.) 84. punktā apņēmās paziņojumā par iebildumiem "pietiekami precīzi" minēt apstākļus, kas var būt atbildību pastiprinoši apstākļi.

540 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru recidīvs ir jāanalizē kā apstākli, kam var būt atbildību pastiprinošs raksturs (šajā nozīme skat. spriedumus, 1999. gada 11. marts, *Thyssen Stahl*/Komisija, T-141/94, EU:T:1999:48, 618. punkts, un 1999. gada 11. marts, *Unimétal*/Komisija, T-145/94, EU:T:1999:49, 585. punkts).

541 Šī sprieduma 538.–540. punktā aprakstītais pienākums izriet no pienākuma ievērot tiesības uz aizstāvību, kas ir tā vispārējā principa priekšmets, saskaņā ar kuru visos procesos, kuru rezultātā var tikt noteiktas sankcijas, it īpaši naudas sodi vai kavējuma nauda, attiecīgajiem uzņēmumiem un uzņēmumu apvienībām ir jādod iespēja administratīvā procesa laikā lietderīgi paust savu viedokli par faktu, iebildumu un apstākļu, kas izvirzīti pret tiem, patiesumu un atbilstību (šajā ziņā skat. spriedumu, 2002. gada 20. marts, *LR AF* 1998/Komisija, T-23/99, EU:T:2002:75, 189. punkts un tajā minētā judikatūra).

542 Pārbaudot, vai ir ticis ievērots tiesību uz aizstāvību princips, Savienības tiesai ir jāņem vērā visi lietas apstākļi, lai nodrošinātu, ka Komisijas nodoms ņemt vērā konkrētu pārkāpumu vai apstākli ir bijis pietiekami paredzams no attiecīgā uzņēmuma viedokļa, lai varētu uzskatīt, ka šim uzņēmumam ir bijusi iespēja izteikt savus apsvērumus par attiecīgo jautājumu.

543 Šajā lietā 2002. gada 26. marta paziņojuma par iebildumiem 2. zemsvītras piezīmē bija norādīts, ka uz prasītāju agrāk attiecās lēmums, kurā ir konstatēts, ka tā ir izdarījusi smagu konkurences tiesību normu pārkāpumu, un tādēļ tai tika uzlikts noteikts sods.

544 Turklāt paziņojumā par iebildumiem bija norādīts, ka Komisijai bija nodoms uzlikt naudas sodu uzņēmumiem adresātiem, tostarp prasītājai, ņemot vērā dažādus apstākļus.

545 Tā, paziņojuma par iebildumiem 314. apsvērumā bija norādīts, ka, lai noteiktu naudas sodu apmēru, Komisija ņems vērā lietas apstākļus un it īpaši pārkāpuma smagumu un ilgumu, atgādinot, ka tāda vienošanās vai saskaņotas darbības kā cenu kartelis un tirgu sadale ir ļoti smags Savienības tiesību pārkāpums.

546 Paziņojuma par iebildumiem 314. apsvērumā Komisija arī paziņoja par savu nodomu attiecībā uz to, lai katram uzņēmumam uzliktā naudas soda apmērs atspoguļotu atbildību pastiprinošus vai mīkstinošus apstākļus, kas var tikt piemēroti uzņēmumam, un šī summa ir jānosaka līmenī, kas nodrošina pietiekamu atturošu iedarbību.

547 Pēc tam Komisija 2017. gada 15. decembra vēstulē, kurā tika paziņots par administratīvā procesa atsākšanu, darīja zināmu prasītājai, ka lēmumā, kuru tā pieņems procedūras beigās, tā pamatosies uz iebildumiem, kas izriet no paziņojuma par iebildumiem, kura rezultātā tika pieņemti 2002. un 2009. gada lēmumi.

548 Šajos lēmumos recidīvs tika ņemts vērā, lai aprēķinātu prasītājai uzliktā naudas soda apmēru, attiecībā uz atbildību pastiprinošiem apstākļiem.

549 Vajadzības gadījumam ir jāpiebilst, ka 2017. gada 15. decembra vēstulē Komisija uzstāja, ka uzklausīšanas laikā attiecīgie uzņēmumi varētu detalizēti un neierobežoti apspriest visus konkrētās lietas aspektus, tādējādi sniedzot iespēju prasītājai kā uzņēmumam, uz kuru tas attiecas, attiecīgā gadījumā norādīt, kādā veidā tā uzskata, ka attiecībā uz to nevar atsaukties uz recidīvu, runājot par atbildību pastiprinošiem apstākļiem.

550 Šādos apstākļos, izvērtējot visus lietas materiālos esošos apstākļus, ir jānorāda, ka šajā lietā nosacījumi bija izpildīti, pirmkārt, lai Komisijas nodoms saistībā ar recidīvu ņemt vērā prasītājai iepriekš adresēto lēmumu par soda uzlikšanu būtu pietiekami paredzams un, otrkārt, lai prasītājai būtu iespēja iesniegt savus apsvērumus par šo jautājumu.

551 Tātad šis iebildums ir jānoraida.

b) Par otro iebildumu – termiņu starp abiem vērā ņemtajiem pārkāpumiem

552 Prasītāja apgalvo, ka termiņš, kas bija lietderīgs recidīva izvērtēšanai, proti, laiks, kas pagājis no pirmā pārkāpuma konstatēšanas līdz brīdim, kad attiecīgais uzņēmums uzsāka jauno prettiesisko rīcību, šajā gadījumā bija deviņi gadi, jo tā dalība aizliegtās vienošanās īstenošanā ilga no 1998. gada, nevis no 1993. gada, kā to apstrīdētajā lēmumā uzskatījusi Komisija. Šāds termiņš esot pārmērīgs, lai konstatētu recidīvu.

553 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka no atturēšanas viedokļa recidīvs ir apstāklis, kas saskaņā ar judikatūru attaisno nozīmīgu naudas soda pamatsummas palielinājumu. Faktiski tas ir pierādījums, ka iepriekš noteiktajai sankcijai nav bijusi pietiekami atturoša iedarbība (skat. spriedumu, 2008. gada 8. jūlijs, *BPB*/Komisija, T-53/03, EU:T:2008:254, 398. punkts un tajā minētā judikatūra).

554 Attiecībā uz laiku, kas pagājis starp abiem pārkāpumiem, ne Regulā Nr. 1/2003, ne Pamatnostādnēs sodanaudas [naudas soda] noteikšanai, piemērojot Regulas Nr. 17 15. panta 2. punktu un EOTK līguma 65. panta 5. punktu (OV 1998, C 9, 3. lpp.; turpmāk tekstā – "1998. gada Pamatnostādnes naudas soda noteikšanai"), nav paredzēts maksimālais laikposms, pēc kura recidīvs nav ņemams vērā, un ir ticis nospriests, ka šāda termiņa neesamība pati par sevi nav tiesiskās drošības principa pārkāpums (spriedums, 2010. gada 17. jūnijs, *Lafarge*/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 66. un 67. punkts).

555 Lai arī noilguma termiņš neliedz konstatēt recidīvu, tomēr, lai ievērotu samērīguma principu, Komisija nevar ņemt vērā vienu vai vairākus agrākus lēmumus, ar kuriem uzņēmums tiek sodīts, bez ierobežojuma laikā (spriedums, 2010. gada 17. jūnijs, *Lafarge*/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 70. punkts).

556 Tādējādi Savienības tiesai ir jāpārbauda, vai, ņemot vērā lietas faktiskos apstākļus, naudas soda apmēra palielinājums recidīva dēļ ir pamatots, it īpaši tāpēc, ka tas liecina par attiecīgā uzņēmuma tendenci neievērot konkurences tiesību normas, it īpaši ņemot vērā īso laiku, kas pagājis starp iepriekšējo konkurences tiesību normu pārkāpumu un attiecīgo pārkāpumu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2010. gada 17. jūnijs, *Lafarge*/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 70. punkts).

557 Šajā lietā, ņemot vērā, ka tika noraidīts septītais pamats, kurā prasītāja apstrīdēja pierādījumus, kurus Komisija bija ieguvusi, lai pierādītu, ka prasītāja piedalījusies pārkāpumā kopš 1993. gada 1. aprīļa, laiks starp abiem pārkāpumiem bija trīs gadi un astoņi mēneši, nevis deviņi gadi, kā tā apgalvo.

558 Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar judikatūru nedaudz mazāk nekā desmit gadus ilgs laikposms, kas šķir divus pārkāpumus, var tikt uzskatīts par relatīvi īsu un tādējādi liecina par uzņēmuma tendenci neizdarīt attiecīgus secinājumus no tā, ka ir konstatēts tā izdarīts konkurences tiesību normu pārkāpums (spriedums, 2007. gada 8. februāris, *Groupe Danone*/Komisija, C-3/06 P, EU:C:2007:88, 40. punkts).

559 Šajā kontekstā Komisija varēja pamatoti uzskatīt, ka naudas soda pamatsummas palielinājums recidīva dēļ šajā lietā ir pamatots, ņemot vērā prasītājas tendenci pārkāpt konkurences tiesību normas, par ko liecina neilgais laiks, kas pagāja starp abiem attiecīgajiem pārkāpumiem, proti, trīs gadi un astoņi mēneši.

[..]

564 Tātad šis iebildums ir jānoraida.

c) Par trešo iebildumu – laikposmu starp vērā ņemtajiem pārkāpumiem un apstrīdētā lēmuma pieņemšanu

565 Iesākumā ir jānorāda, ka, pārbaudot iepriekšējo iebildumu, Vispārējai tiesai bija jāizvērtē laiks, kas bija pagājis starp abiem pārkāpumiem, kurus Komisija ņēma vērā recidīva dēļ.

566 Trešajā iebildumā prasītāja aicina Savienības tiesu, ņemot vērā samērīguma principu, izvērtēt citu termiņu, proti, to, kurš bija pagājis starp pārkāpumiem, kas tika aplūkoti, lai ņemtu vērā recidīvu, no vienas puses, un apstrīdētā lēmuma pieņemšanu, ko veica Komisija, kurā tā palielināja naudas soda pamatsummu recidīva dēļ, no otras puses.

567 Prasītāja uzskata, ka, tā kā šis termiņš esot pārmērīgi ilgs, recidīvs nevarot izraisīt atturošu iedarbību un tādējādi izpildīt tā mērķi, līdz ar to Komisija esot pārkāpusi samērīguma principu, šajā gadījumā atsaucoties uz recidīvu.

568 Savas nostājas pamatojumam prasītāja uzsver lietas īpašos apstākļus, kuros 2002. un 2009. gada lēmumu atcelšanas dēļ Komisija, pamatojot recidīvu, ir ņēmusi vērā rīcību, kas uzsākta 1985. gadā, proti, pirms 34 gadiem, un kas tika konstatēta 1989. gadā, proti, pirms 30 gadiem, kā pirmo pārkāpumu, lai sodītu par rīcību, kas izbeigta 2000. gadā, proti, 19 gadus pirms apstrīdētā lēmuma pieņemšanas.

569 Šajā ziņā ir jāatgādina, ka saskaņā ar samērīguma principu iestāžu tiesību akti nedrīkst pārsniegt to, kas ir atbilstošs un vajadzīgs, lai sasniegtu nosprausto mērķi, ņemot vērā, ka, ja ir iespēja izvēlēties starp vairākiem piemērotiem pasākumiem, ir jāizvēlas vismazāk apgrūtinošais un nelabvēlīgās sekas nedrīkst būt nesamērīgas ar sasniedzamajiem mērķiem (šajā nozīmē skat. spriedumus, 1990. gada 13. novembris, *Fedesa* u.c., C-331/88, EU:C:1990:391, 13. punkts, un 2005. gada 14. jūlijs, Nīderlande/Komisija, C-180/00, EU:C:2005:451, 103. punkts).

570 Attiecībā uz recidīvu judikatūrā Komisijai tiek prasīts, lai, nosakot naudas soda apmēru, tā raudzītos, lai tās rīcībai būtu atturoša iedarbība. Veids, kā nodrošināt šo atturošo iedarbību, ir ņemt vērā recidīvu, palielinot naudas soda apmēru. Tādējādi recidīva ņemšana vērā ir vērsta uz to, lai mudinātu uzņēmumus, kuriem ir tendence pārkāpt konkurences tiesību normas, mainīt savu rīcību (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 13. jūlijs, *Shell Petroleum* u.c./Komisija, T-38/07, EU:T:2011:355, 98. punkts un tajā minētā judikatūra).

571 Saskaņā ar šī sprieduma 553. punktā minēto judikatūru recidīvs ir apstāklis, kas pamato ievērojamu naudas soda pamatsummas palielinājumu, jo tas ir pierādījums tam, ka iepriekš uzliktais sods nav bijis pietiekami atturošs.

572 Kā tika norādīts šī sprieduma 555. punktā, Komisijai iespējamais noilguma termiņš recidīva konstatēšanai nav saistošs. Tomēr tā nevar ņemt vērā vienu vai vairākus agrākus lēmumus, ar kuriem uzņēmums tiek sodīts, bez ierobežojuma laikā.

573 Recidīvu raksturojošo pazīmju konstatēšana un novērtēšana ir daļa no Komisijas rīcības brīvības un katrā atsevišķā gadījumā tā var, lai noteiktu naudas soda summas apmēra palielinājumu recidīva dēļ, ņemt vērā norādes, kuras apstiprina uzņēmuma tendenci pārkāpt konkurences tiesību normas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2011. gada 13. jūlijs, *Shell Petroleum* u.c./Komisija, T-38/07, EU:T:2011:355, 98. punkts).

574 Līdz ar to Komisijai nevar pārmest, ka tā šajā lietā ir atsaukusies uz recidīvu, ņemot vērā laikposmu, kas bija pagājis no pirmā konstatētā pārkāpuma vai pirmajiem konstatētajiem pārkāpumiem līdz apstrīdētajā lēmumā sankcionētajam pārkāpumam. Proti, tieši šis apstāklis liecina par uzņēmuma tendenci pārkāpt konkurences tiesību normas un līdz ar to pamato vēlmi virzīt šī uzņēmuma rīcību uz konkurences tiesību normu ievērošanu (šajā ziņā skat. spriedumus, 2005. gada 25. oktobris, *Groupe Danone/*Komisija, T-38/02, EU:T:2005:367, 354. punkts, un 2012. gada 13. decembris, *Versalis* un *Eni*/Komisija, T-103/08, nav publicēts, EU:T:2012:686, 266. punkts).

575 Kā norādīts šī sprieduma 557. punktā, vērā ņemamais termiņš bija īss, jo tas bija trīs gadi un astoņi mēneši. Tā kā tika konstatēta prasītājas tendence pārkāpt konkurences tiesību normas, Komisijai nevar pamatoti pārmest, ka tā ir piešķīrusi apstrīdētajam lēmumam atturošu iedarbību, neraugoties uz to, ka izmeklēšana ir ilgusi noteiktu laiku neparedzamu tiesvedības notikumu dēļ, ar kuriem tai bija jāsaskaras.

576 Prasītāja tomēr apgalvo, ka, ņemot vērā pārkāpumu senumu, apstrīdētajam lēmumam vairs nevarot būt nekāda atturoša iedarbība brīdī, kad tas tika pieņemts. Turklāt tā apgalvo, ka kopš 2000. gada tā esot atturējusies no jebkādiem pārkāpumiem.

577 Šajā ziņā ir jāatgādina, kā tas ir norādīts šī sprieduma 298.–300. punktā, ka, lai gan nevar izslēgt, ka pret prasītāju vērsto sankciju draudiem visas izmeklēšanas laikā un sankcijas uzlikšanai divas reizes varēja būt zināma atturoša iedarbība, ar to tomēr netiek liegts, ka tieši sankcija, proti, Komisijas uzliktā naudas soda, kas palielināts recidīva dēļ, samaksa ir tas, kas efektīvi attur uzņēmumu no turpmāku konkurences tiesību normu pārkāpumu izdarīšanas.

578 Šādos apstākļos Komisija nav pārkāpusi samērīguma principu, nodrošinot, ka, ņemot vērā recidīvu, prasītājai apstrīdētajā lēmumā uzliktais naudas sods ir pietiekami atturošs.

579 Visu izklāstīto iemeslu dēļ šis iebildums ir jānoraida.

[..]

4. Secinājums par prasījumu samazināt naudas sodu

645 Tā kā apstrīdētajā lēmumā nav pieļauts nekāda veida prettiesiskums vai pārkāpums (skat. šī sprieduma 530., 606. un 643. punktu), prasījumi saistībā ar naudas soda apmēra samazināšanu nevar tikt apmierināti, ciktāl ar tiem tiek prasīts Vispārējai tiesai lemt par minēto prettiesiskumu vai pārkāpumu ietekmi uz naudas soda apmēru (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 17. decembris, *Orange Polska*/Komisija, T-486/11, EU:T:2015:1002, 226. punkts).

646 Tomēr, kad Savienības tiesa īsteno LESD 261. pantā un Regulas Nr. 1/2003 31. pantā paredzēto neierobežoto kompetenci, tā papildus vienkāršai likumības kontrolei, kas ļauj tikai noraidīt atcelšanas prasību vai (pilnībā vai daļēji) atcelt apstrīdētu tiesību aktu, var ņemt vērā visus faktiskos apstākļus, lai vajadzības gadījumā grozītu naudas soda apmēru (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 3. septembris, *Prym* un *Prym Consumer*/Komisija, C-534/07 P, EU:C:2009:505, 86. punkts un tajā minētā judikatūra, un 2021. gada 10. novembris, *Google* un *Alphabet*/Komisija ("Google Shopping"), T-612/17, pārsūdzēts apelācijā, EU:T:2021:763, 605. punkts).

647 Īstenojot savu neierobežoto kompetenci, Savienības tiesa var atcelt, samazināt vai palielināt uzlikto naudas sodu (skat. spriedumu, 2013. gada 19. decembris, *Siemens* u.c./Komisija, C-239/11 P, C-489/11 P un C-498/11 P, nav publicēts, EU:C:2013:866, 334. punkts un tajā minētā judikatūra).

648 Šajos apstākļos Savienības tiesa vajadzības gadījumā var arī sniegt vērtējumus, kas atšķiras no tiem, kurus Komisija ir izmantojusi, lai noteiktu uzliktā naudas soda apmēru (skat. spriedumu, 2016. gada 21. janvāris, *Galp Energía España* u.c./Komisija, C-603/13 P, EU:C:2016:38, 75. punkts).

649 Tādējādi ir jāpārbauda, ievērojot visus lietas materiālus, tostarp tos, uz kuriem norāda prasītāja, vai Vispārējai tiesai atbilstoši savai neierobežotajai kompetencei ir jāaizstāj Komisijas noteiktais naudas soda apmērs ar citu apmēru tāda iemesla dēļ, ka tās noteiktais apmērs nav piemērots (spriedums, 2015. gada 17. decembris, *Orange Polska/*Komisija, T-486/11, EU:T:2015:1002, 227. punkts).

650 Apstrīdot apstrīdētā lēmuma samērīgumu, prasītāja norādīja, ka, pēc tās domām, Komisijai, ņemot vērā lietas apstākļus, process esot bijis jāizbeidz vai vismaz, ja tā bija plānojusi pieņemt lēmumu, tai nebija jāuzliek nekāds naudas sods.

651 Šajā sakarā ir jānorāda, ka apstrīdētajā lēmumā Komisija, nekonstatējot ne saprātīga termiņa pārkāpumu, ne tiesību uz aizstāvību pārkāpumu, piešķīra prasītājai naudas soda samazinājumu, ko tā ir pamatojusi šādi:

– "ņemot vērā [..] nenoteiktību, ko radīja pāreja starp abiem Līgumiem, kas ir izņēmuma apstāklis, kurš tajā laikā nebija skaidri noregulēts judikatūrā [..], Komisija uzskata par lietderīgu, lai šā lēmuma adresātiem naudas sods tiktu samazināts" (570. apsvērums);

– šis samazinājums tiek piešķirts, "lai mazinātu negatīvās sekas, kas lietas dalībniekiem varētu būt radītas ar procesa ilgumu, kas [bija] nepieciešamas, lai novērstu noteiktus procesuālus

pārkāpumus, kas radušies lietas izskatīšanas laikā un kas nav attiecināmi uz lietas dalībniekiem šī lēmuma adresātiem" (570. apsvērums);

– "tas, ka Komisija pēc savas iniciatīvas piešķir naudas soda samazinājumu [..], ir jāuzskata par pietiekamu [..], lai mazinātu iespējamās negatīvās sekas, kas radušās lietas dalībniekiem adresātiem procesa ilgas norises dēļ" (572. apsvērums);

– "lietas dalībnieki [apstrīdētā lēmuma] adresāti var [..] saņemt soda samazinājumu[..], lai mazinātu iespējamās negatīvās sekas, ko rada Komisijas pieļautās procesuālās kļūdas" (573. apsvērums);

– "Komisija uzskata [..], ka procesuālās kļūdas, ko tā pieļāvusi saistībā ar pāreju no EOTK līguma uz EK līgumu, un ilgāks laiks, kas var būt radies šo kļūdu dēļ, var pamatot šā lēmuma adresātu pienācīgu atlīdzinājumu" 991. apsvērums);

– "ņemot vērā Komisijas rīcības brīvību attiecībā uz naudas sodu noteikšanu, tā šī lēmuma adresātiem var [..] [piešķirt] naudas soda samazinājumu, kas būtu jānosaka tā, lai tā nesodītu uzņēmumus adresātus par tādām procesuālām kļūdām, kuras tie nav pieļāvuši, bet kuras vienlaikus nav tik smagas, lai apdraudētu principu, saskaņā ar kuru karteļi ir ļoti smagi konkurences tiesību pārkāpumi" (992. apsvērums);

– "lai pienācīgi ņemtu vērā šos faktorus, Komisija secina, ka visiem šī lēmuma adresātiem ir jāpiešķir naudas soda samazinājums 50 % ārkārtas atbildību mīkstinoša apstākļa dēļ" (994. apsvērums).

652 No tā izriet, ka, lai piešķirtu prasītājai uzliktā naudas soda apmēra samazinājumu, Komisija būtībā ir balstījusies uz šādiem elementiem:

– lieta tika izskatīta pēc EOTK līguma darbības beigām;

– šī situācija ir izraisījusi grūtības piemērojamo noteikumu identificēšanā;

– šo grūtību dēļ Savienības tiesas atcēla 2002. un 2009. gada lēmumus;

– šīs atcelšanas rezultātā process tika pagarināts tādā mērā, kas varēja nelabvēlīgi ietekmēt attiecīgo uzņēmumu situāciju;

– šie apstākļi varēja tikt ņemti vērā, nosakot naudas soda apmēru.

653 Šajā ziņā ir jānorāda, ka šī sprieduma 651. punktā minētajos apsvērumos Komisija vairākkārt ir lietojusi formulējumus, kas liek domāt, ka, piešķirot attiecīgā naudas soda apmēra samazinājumu, tā paredzēja "mīkstināt" vai "atlīdzināt" "negatīvas sekas", proti, kaitējumu, kuru varēja radīt "kļūdas", par kurām tā būtu vainojama.

654 Lai gan šādi jēdzieni parasti tiek asociēti ar tiesvedībām par zaudējumu atlīdzību, no apstrīdētā lēmuma neizriet, ka, piešķirot attiecīgā naudas soda apmēra samazinājumu, Komisijas nodoms bija nodrošināt, lai tiktu atlīdzināts kaitējums, ko izraisījusi prettiesiska rīcība. Nekur minētajā lēmumā Komisija neatzīst, ka būtu rīkojusies prettiesiski, piemēram, pārsniedzot procesa saprātīgu termiņu vai pārkāpjot prasītājas tiesības uz aizstāvību. Vairākos šī lēmuma fragmentos

tā, gluži pretēji, atsaucas uz judikatūru, saskaņā ar kuru tiesību aizsardzības līdzeklis gadījumā, ja tiek iesniegti iebildumi par tiesvedības ilgumu, ir īstenojams prasībā par zaudējumu atlīdzību (568. un 578. apsvērums).

655 Tādējādi, ņemot vērā šos dažādos apstākļus, ir jāuzskata, ka attiecīgā naudas soda apmēra samazinājuma, ko piešķīrusi Komisija, mērķis nebija atlīdzināt kaitējumu par prettiesisku rīcību, bet tikai ņemt vērā lietas apstākļus plašās rīcības brīvības ietvaros, kas tai ir atzīta, nosakot sodus, it īpaši ar 2009. gada 19. marta spriedumu *Archer Daniels Midland*/Komisija (C-510/06 P, EU:C:2009:166, 82. punkts) (skat. šī sprieduma 651. punktu).

656 Īstenojot savu neierobežoto kompetenci, Vispārējā tiesa uzskata, ka šajā lietā naudas sodu nevar atcelt, it īpaši ņemot vērā nepieciešamību nodrošināt pilnīgu konkurences tiesību piemērošanu īpaši smagajam un ievērojami ilgajam pārkāpumam, kas izvirzīts pret prasītāju.

657 Tomēr ir jāņem vērā, ka naudas sods prasītājai netika uzlikts dažu gadu laikā pēc pēdējās Komisijas konstatētās pretkonkurences rīcības veikšanas, bet gan gandrīz 20 gadus vēlāk.

658 Šajā ziņā, nosakot naudas soda apmēru, kā viens no atbilstošajiem apstākļiem šajā lietā ir jāņem vērā tā atturošais raksturs.

659 Proti, atturošā rakstura ņemšana vērā ir vērsta uz to, lai nodrošinātu, ka naudas soda apmērs pietiekami stimulēs attiecīgo uzņēmumu un vispār visus saimnieciskās darbības subjektus ievērot Savienības konkurences tiesību normas (skat. spriedumu, 2010. gada 17. jūnijs, *Lafarge*/Komisija, C-413/08 P, EU:C:2010:346, 102. punkts).

660 Šajā lietā atturošās iedarbības mērķis attiecībā uz prasītāju vismaz daļēji jau ir ticis īstenots, pirmkārt, ar sodu, kas tai tika uzlikts ar 2002. gada lēmumu un pēc tam ar 2009. gada lēmumu, kā arī, otrkārt, ar to, ka šis sods procesa beigās varētu tikt saglabāts, ja prasītājas celtās prasības par šiem lēmumiem tiktu noraidītas vai ja šo lēmumu atcelšanas gadījumā tiktu pieņemts jauns lēmums, ar kuru atkārtoti tiek noteikts sods (skat. šī sprieduma 299. punktu).

661 Šādos apstākļos, īstenojot neierobežoto kompetenci, ir jāuzskata, ka, ņemot vērā laiku no pēdējās pretkonkurences rīcības līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai, Komisijas veiktā naudas soda apmēra noteikšana minētajā lēmumā zemākā līmenī nekā pamatsumma 2,975 miljoni EUR, piemērojot 1998. gada pamatnostādnes, pēc kurām var vadīties Savienības tiesas, kad tās īsteno minēto kompetenci (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 6. decembris, Komisija/*Verhuizingen Coppens*, C-441/11 P, EU:C:2012:778, 80. punkts), attiecīgajā lietā šķiet pietiekama, lai radītu atturošo iedarbību.

662 Ņemot vērā iepriekš minēto, naudas soda apmēra samazinājums par 50 % sakarā ar laiku, kas pagājis no pēdējās pretkonkurences rīcības līdz apstrīdētā lēmuma pieņemšanai, ir atbilstošs.

663 Nobeigumā ir:

– jānoraida prasība, ciktāl tās mērķis ir panākt apstrīdētā lēmuma pilnīgu vai daļēju atcelšanu;

– jānoraida prasītājas izvirzītais prasījums par naudas soda apmēra samazinājumu, uzskatot, ka Komisijas apstrīdētajā lēmumā piešķirtais naudas soda samazinājums par 50 % bija atbilstošs, ņemot vērā soda nepieciešamās atturošās iedarbības mīkstināšanu sakarā ar laiku, kas pagājis no pārkāpuma beigām līdz naudas soda noteikšanai.

[..]

Ar šādu pamatojumu

VISPĀRĒJĀ TIESA (ceturtā palāta paplašinātā sastāvā)

nospriež:

1) Prasību noraidīt.

2) *Ferriere Nord SpA* sedz savus, kā arī atlīdzina Eiropas Komisijas tiesāšanās izdevumus.

3) Eiropas Savienības Padome savus tiesāšanās izdevumus sedz pati.

Gervasoni Madise Nihoul

Frendo Martín y Pérez de Nanclares

Pasludināts atklātā tiesas sēdē Luksemburgā 2022. gada 9. novembrī.

[Paraksti]